

UCHWAŁA NR

Rady Miejskiej w Żychlinie

z dnia 2016 r.

**w sprawie przyjęcia herbu, flagi, baneru, flagi stolikowej, pieczęci, łańcuchów
i sztandaru Gminy Żychlin.**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 446 i 1579) oraz art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach (Dz. U. z 2016 r. poz. 38) Rada Miejska w Żychlinie uchwala, co następuje:

§ 1. Ustanawia się symbole i insygnia Gminy Żychlin: herb, flagę, baner, flagę stolikową, pieczęć, łańcuchy i sztandar mające stanowić trwałe znamiona tożsamości wspólnoty samorządowej, symbolizując więź historyczną, kulturową i społeczno-ekonomiczną mieszkańców gminy.

§ 2. 1. Herb Gminy Żychlin wyobraża w polu srebrnym zamek czerwony z pojedynczą wieżą blankowaną pośrodku, w której podłużna strzelnica pionowa srebrna z murami blankowanymi, w których flankujące wieżę dwie półkoliście zwieńczone arkady srebrne. Godło na tarczy typu hiszpańskiego.

2. Graficzny wzór herbu stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 3. 1. Flaga Gminy Żychlin to płat czerwony o proporcji 5:8 (wysokości do długości), zawierającym w części centralnej herb Żychlina. Wysokość tarczy herbowej w stosunku do wysokości flagi wynosi 4/5.

2. Wzór graficzny flagi Gminy Żychlin stanowi załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 4. 1. Baner Gminy Żychlin to prostokątny płat materiału o proporcji 1:4 (szerokość do wysokości), będący pionowym odwzorowaniem flagi. Herb Żychlina szerokości 4/5 szerokości płata znajduje się w odległości 1/3 wysokości banera od jego górnej krawędzi.

2. Wzór graficzny baneru Gminy Żychlin stanowi załącznik nr 3 do niniejszej uchwały.

§ 5. 1. Flaga stolikowa Gminy Żychlin to prostokątny płat materiału o proporcji 1:2 (szerokość do wysokości), będący pionowym odwzorowaniem flagi. Herb Żychlina, szerokości 4/5 szerokości płata, jest umieszczony na 1/2 wysokości płata. Flaga mocowana jest do poprzeczki umieszczonej na stojaku.

2. Wzór graficzny flagi stolikowej Gminy Żychlin stanowi załącznik nr 4 do niniejszej uchwały.

§ 6.1. Ustanawia się pieczęć Gminy Żychlin.

2. Pieczęć Gminy Żychlin jest okrągła o średnicy 36 mm, z godłem herbu Gminy w części centralnej oraz majuskułową legendą otokową w postaci odpowiednio: + GMINA ŻYCHLIN. Przerzywnik +, rozpoczynający słowa legendy, ma postać krzyżyka kawalerskiego, często spotykanego na dawnych pieczęciach miejskich.

3. Wzór graficzny pieczęci Gminy Żychlin stanowi załącznik nr 5 do niniejszej uchwały.

§ 7.1. Ustanawia się pieczęć Rady Miejskiej w Żychlinie.

2. Pieczęć Rady Miejskiej w Żychlinie jest okrągła o średnicy 36 mm, z godłem herbu Gminy w części centralnej oraz majuskułową legendą otokową w postaci odpowiednio: + RADA MIEJSKA W ŻYCHLINIE. Przerzywnik +, rozpoczynający słowa legendy, ma postać krzyżyka kawalerskiego, często spotykanego na dawnych pieczęciach miejskich.

3. Wzór graficzny pieczęci Rady Miejskiej w Żychlinie stanowi załącznik nr 6 do niniejszej uchwały.

§ 8.1. Ustanawia się pieczęć Burmistrza Gminy Żychlin.

2. Pieczęć Burmistrza Gminy Żychlin jest okrągła o średnicy 36 mm, z godłem herbu Gminy w części centralnej oraz majuskułową legendą otokową w postaci odpowiednio: + BURMISTRZ GMINY ŻYCHLIN. Przerzywnik +, rozpoczynający słowa legendy, ma postać krzyżyka kawalerskiego, często spotykanego na dawnych pieczęciach miejskich.

3. Wzór graficzny pieczęci Burmistrza Gminy Żychlin stanowi załącznik nr 7 do niniejszej uchwały.

§ 9.1. Ustanawia się łańcuch Burmistrza Gminy Żychlin.

2. Łańcuch Burmistrza Gminy Żychlin składa się z 12 ozdobnych ogniów w formie fantazyjnych tarczek spiętych łańcuszkami. Na części piersiowej łańcucha na tarczki nałożone są elementy symboliczne nawiązujące do zajęć ludności – wiązka piorunów to symbol przemysłu związanego z elektrycznością, obecnego w Żychlinie od okresu międzywojnia, głowa cukru nawiązuje do przemysłu cukrowniczego cukrownia „Dobrzelin”), zaś trzy kłosa to symbol rolnictwa, istotnego zajęcia na terenach wiejskich gminy Żychlin. Pozostałe ogniwa, w części łańcucha spoczywającej na plecach, mają wycięcia w formie rombu z wklęsłymi bokami. Klejnot łańcucha stanowi przywieszony do pierwszego ogniwa herb Żychlina w kolorze, w obustronnie obramowanej tarczy, umieszczony na ozdobnym kartuszu w stylu podobnym do ogniów. Elementy metalowe łańcucha są wykonane z metalu w barwie złotej. Elementy kolorowe są emaliowane.

3. Wzór graficzny łańcucha Burmistrza Gminy Żychlin stanowi załącznik nr 8 do niniejszej uchwały.

§ 10.1. Ustanawia się łańcuch Przewodniczącego Rady Miejskiej w Żychlinie.

2. Łańcuch Przewodniczącego Rady Miejskiej w Żychlinie składa się z 12 ozdobnych ogniów w formie fantazyjnych tarczek spiętych łańcuszkami. Na części piersiowej łańcucha na tarczki nałożone są elementy symboliczne nawiązujące do zajęć ludności – wiązka piorunów to symbol przemysłu związanego z elektrycznością, obecnego w Żychlinie od okresu międzywojnia, głowa cukru nawiązuje do przemysłu cukrowniczego cukrownia „Dobrzelin”), zaś trzy kłosa to symbol rolnictwa,

istotnego zajęcia na terenach wiejskich gminy Żychlin. Pozostałe ogniwa, w części łańcucha spoczywającej na plecach, mają wycięcia w formie rombu z wklęsłymi bokami. Klejnot łańcucha stanowi przywieszony do pierwszego ogniwa herb Żychlina w kolorze, w obustronnie obramowanej tarczy, umieszczony na ozdobnym kartuszu w stylu podobnym do ogniw. Elementy metalowe łańcucha są wykonane z metalu w barwie srebrnej. Elementy kolorowe są emaliowane.

3. Wzór graficzny łańcucha Burmistrza Gminy Żychlin stanowi załącznik nr 9 do niniejszej uchwały.

§ 11.1. Ustanawia się sztandar Gminy Żychlin.

2. Prawa strona sztandaru to płat biały z herbem państwowym w części centralnej. Strona lewa to płat czerwony, na którym widnieje herb gminy, nad nim srebrny napis majuskułowy ŻYCHLIN, pod nim srebrny napis 1397 – 1924. Herb gminy otacza wianuszek z kłosów, głów cukru i piorunów, nawiązujący do zajęć miejscowej ludności. Do wykonania wizerunku symboli zajęć oraz pola herbu gminy należy zastosować nić złotą i srebrną. Natomiast nić białą należy wykorzystać do białego pola prawej strony płata materii. Na drzewcach sztandaru osadzona jest tulejka wysokości 10 cm i średnicy 4,5 cm, na której ażurowy grot w kształcie kropli, w który wpisane jest godło herbu gminy. Całość z metalu w barwie złotej. Płat sztandaru jest kwadratem o wymiarach 100 x100 cm, obszytym frędzlą szerokości 5 cm. Drzewce z drewna toczonego, średnicy 4 cm i długości 200 cm.

3. Wzór graficzny sztandaru Gminy Żychlin stanowi załącznik nr 10 do niniejszej uchwały.

§ 12. Herb, flaga lub baner gminy umieszczone będą w Sali obrad Rady Gminy, w pomieszczeniach Urzędu Gminy oraz innych budynkach gminnych. Herb, flaga i baner będą eksponowane przy okazji publicznych uroczystości gminnych w miejscu ich odbywania oraz umieszczane w innych miejscach za zgodą Rady Miejskiej w Żychlinie. Herb umieszczany będzie na drukach urzędowych Przewodniczącego Rady Miejskiej oraz Burmistrza Gminy Żychlin.

§ 13. Herb gminy może być używany na przedmiotach przeznaczonych do celów handlowych i reklamowych wyłącznie za zgodą Rady Miejskiej w Żychlinie lub upoważnionych przez nią organów.

§ 14. W przyszłości wyobrażenie herbu Gminy Żychlin może być wprowadzone na inne pieczęcie instytucji samorządowych tylko w trybie odrębnej uchwały.

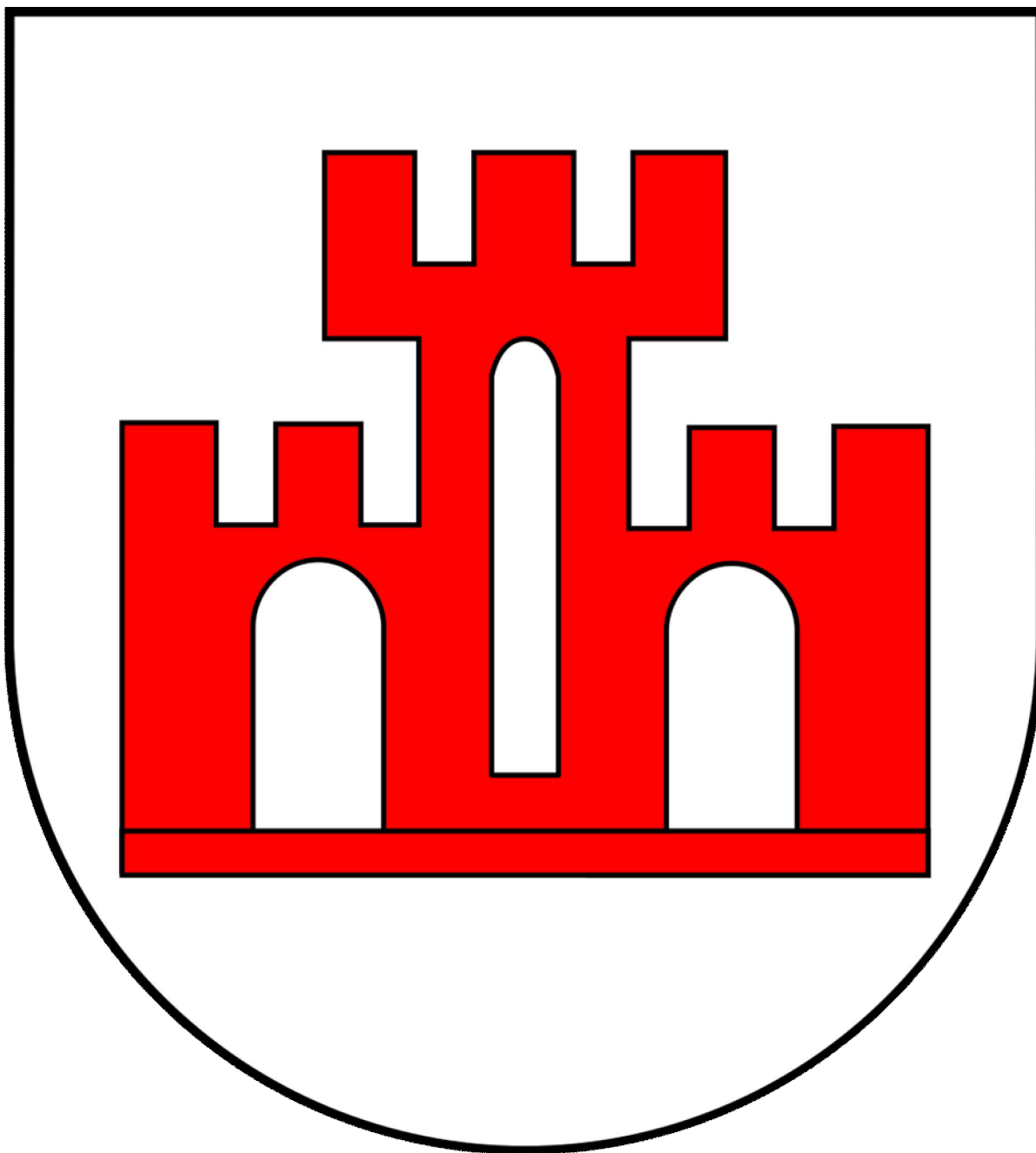
§ 15. Regulamin użycia symboli oraz insygniów organów Gminy Żychlin stanowi załącznik nr 11 do niniejszej uchwały.

§ 16. Uzasadnienie heraldyczne – historyczne wraz z opisem projektów symboli stanowi załącznik nr 12 do niniejszej uchwały.

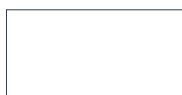
§ 17. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Żychlin.

§ 18. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego.

Herb Gminy Żychlin

C: 0%, M: 100%, Y: 100%, K: 0%

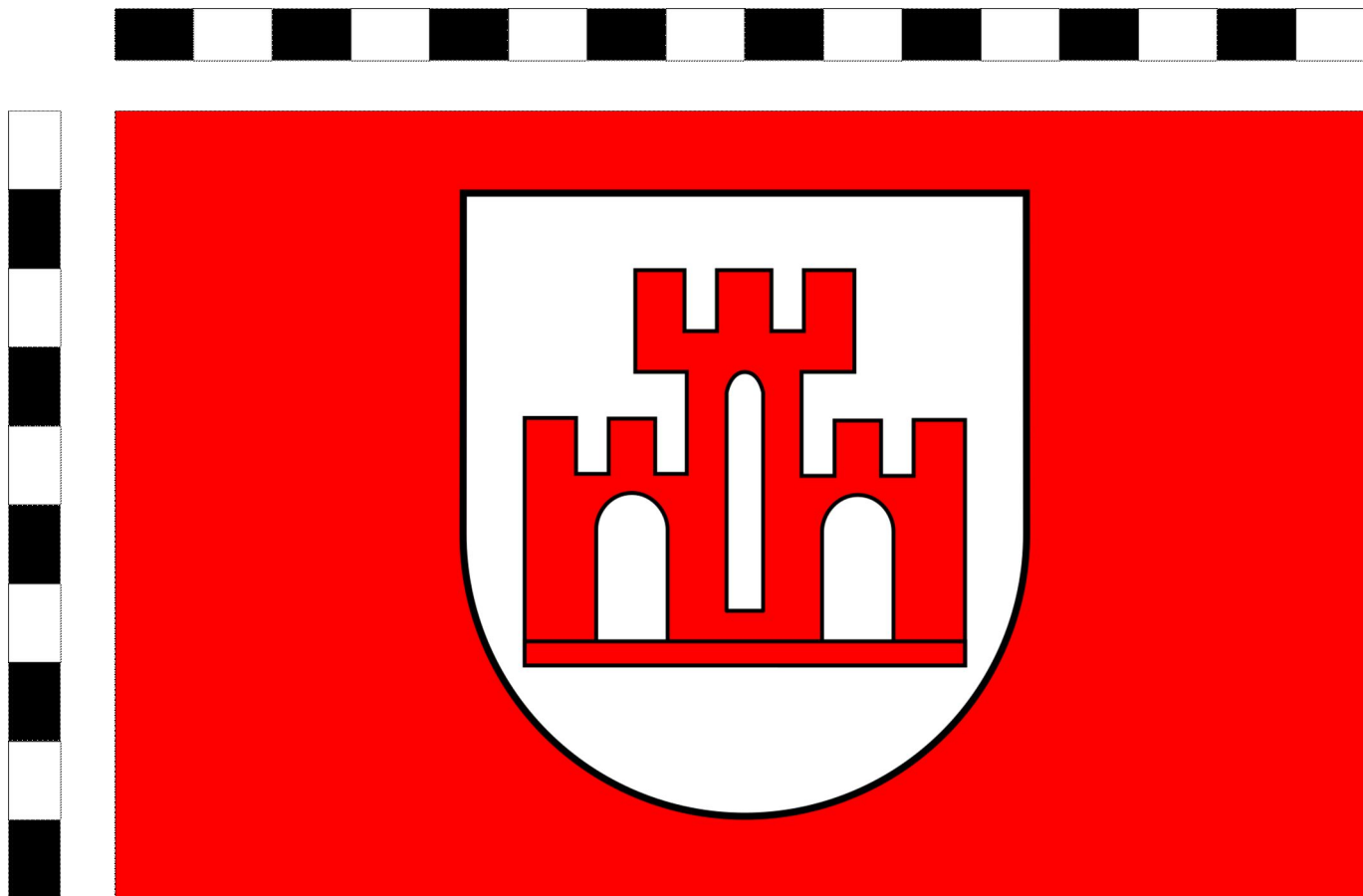

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 0%

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 100%

Flaga Gminy Żychlin

C: 0%, M: 100%, Y: 100%, K: 0%

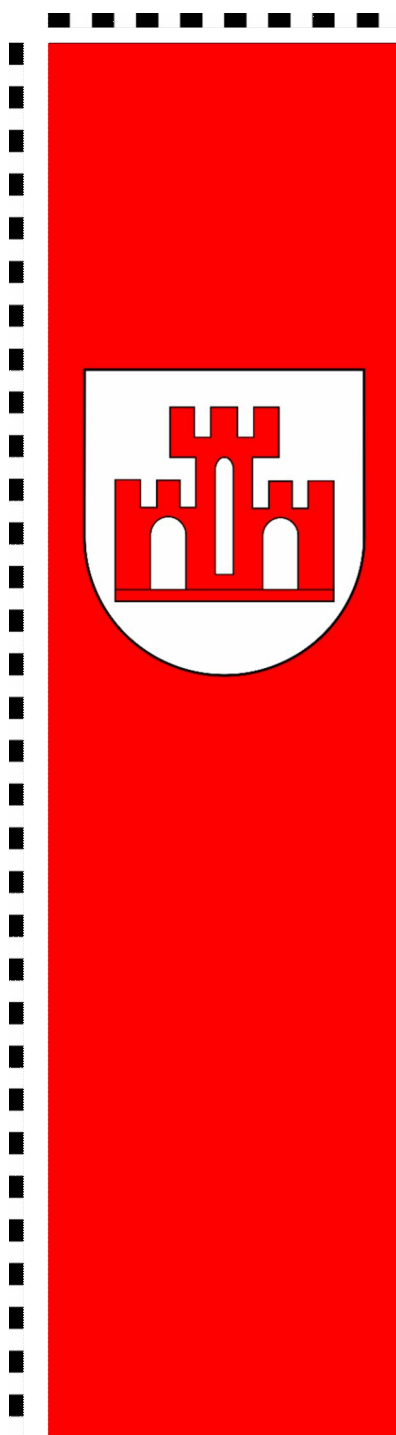

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 0%

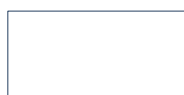

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 100%

Baner Gminy Żychlin

C: 0%, M: 100%, Y: 100%, K: 0%

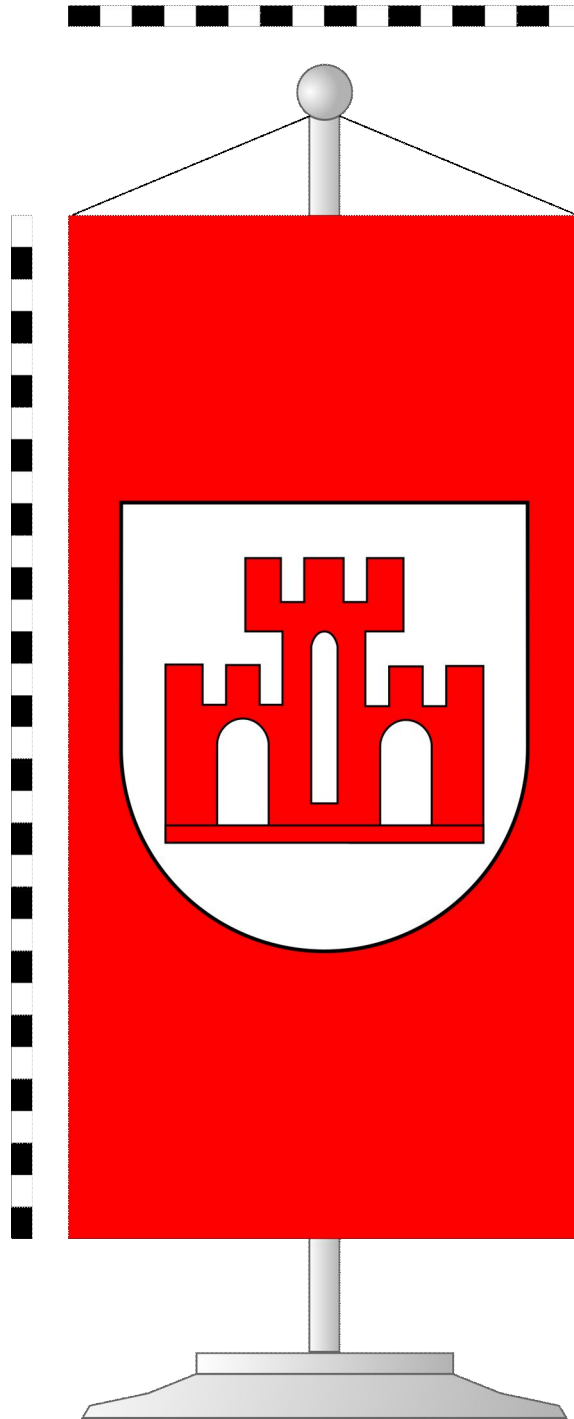
C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 0%

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 100%

Załącznik nr 4 do Uchwały Nr
Rady Miejskiej w Żychlinie
z dnia

Flaga Stolikowa Gminy Żychlin

C: 0%, M: 100%, Y: 100%, K: 0%

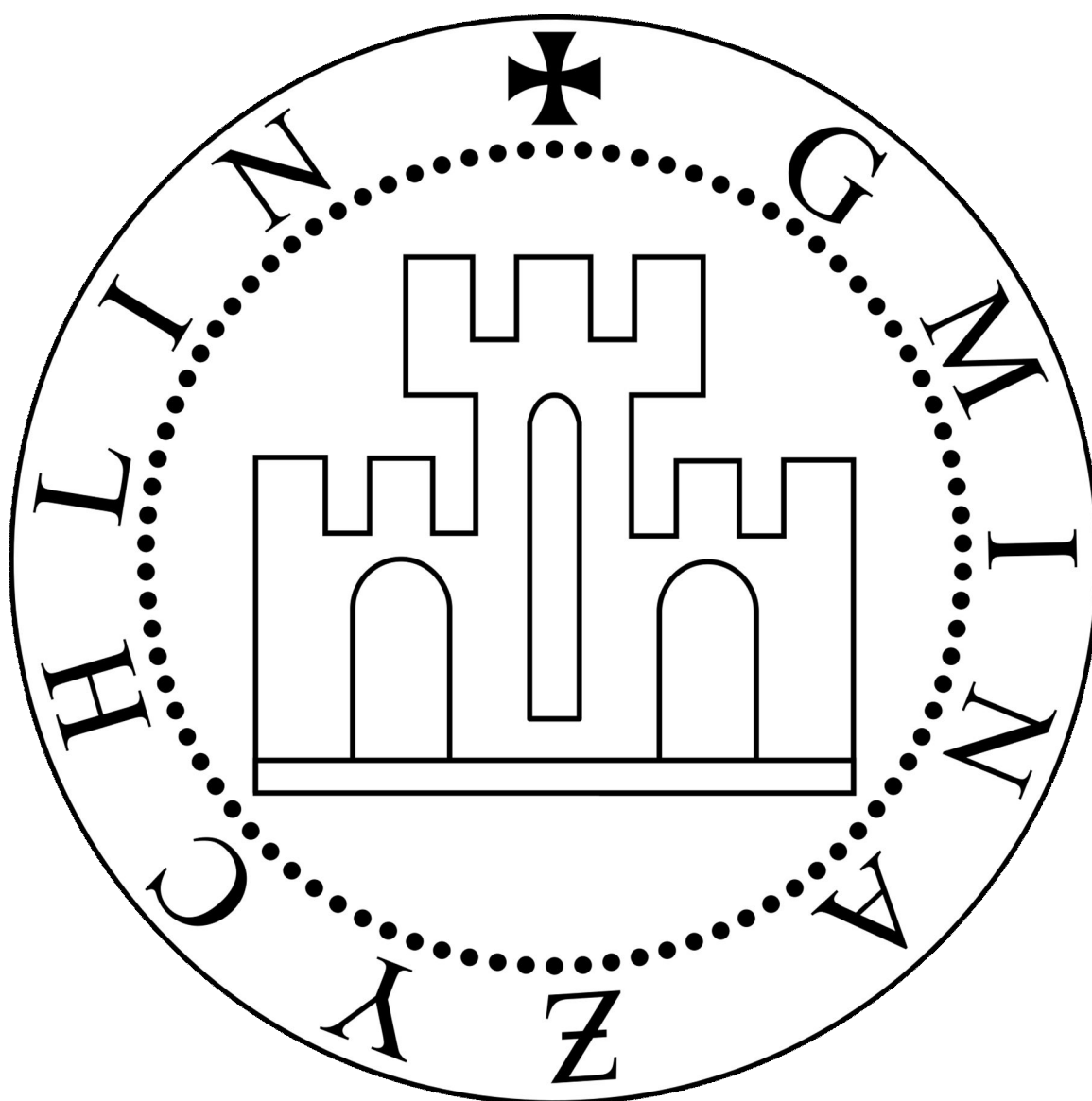
C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 0%

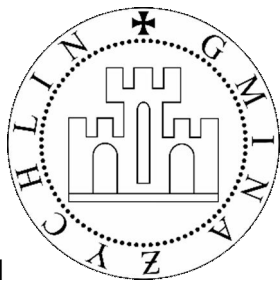
C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 100%

Załącznik nr 5 do Uchwały Nr
Rady Miejskiej w Żychlinie
z dnia

Pieczęć Gminy Żychlin

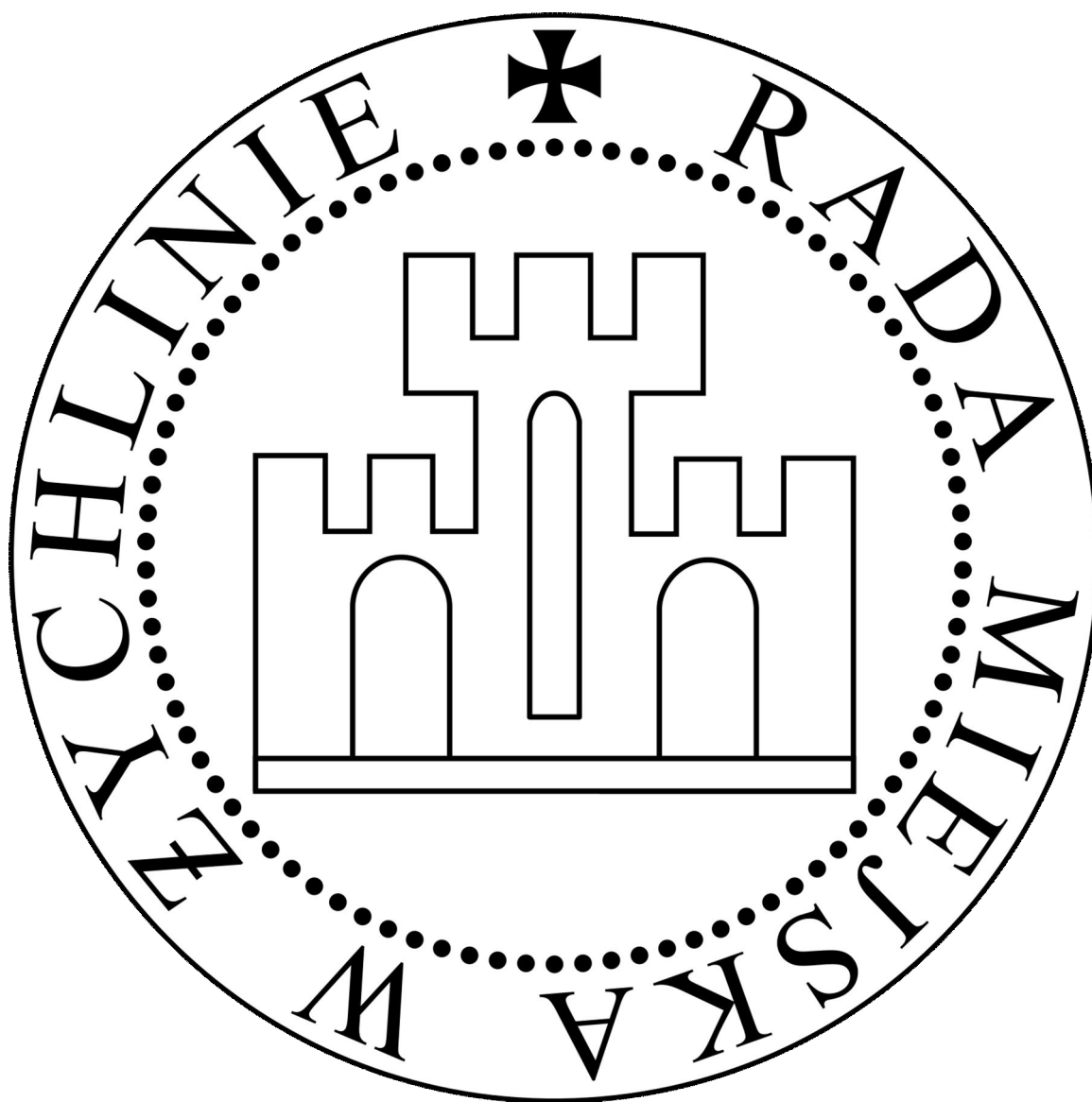
Ø 36 mm

1:1

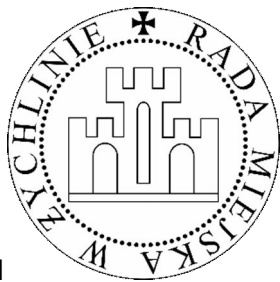
Załącznik nr 6 do Uchwały Nr
Rady Miejskiej w Żychlinie
z dnia

Pieczęć Rady Miejskiej w Żychlinie

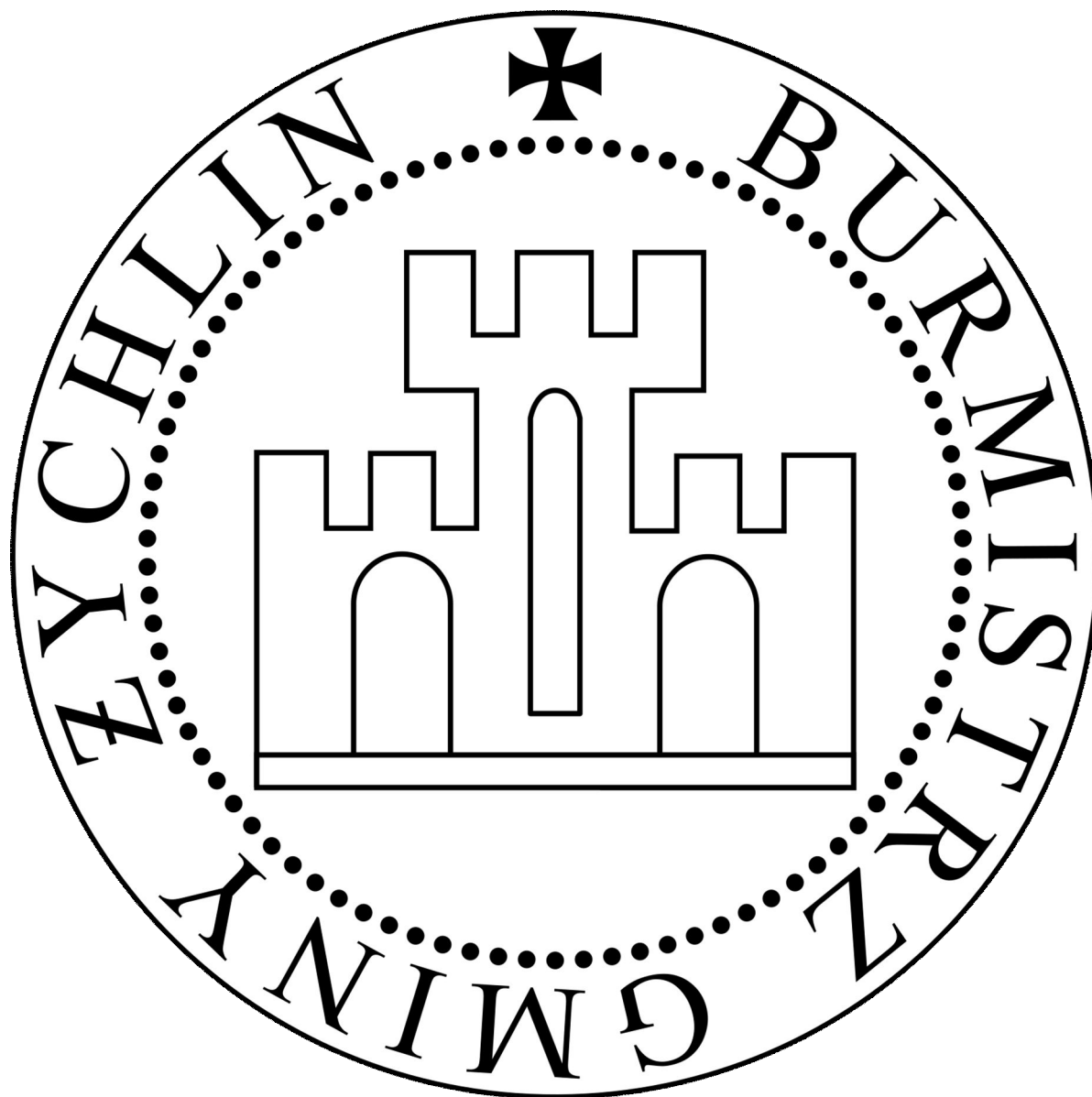
∅ 36 mm

1:1

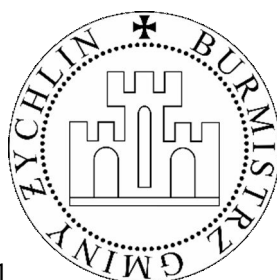

Załącznik nr 7 do Uchwały Nr
Rady Miejskiej w Żychlinie
z dnia

Pieczęć Burmistrza Gminy Żychlin

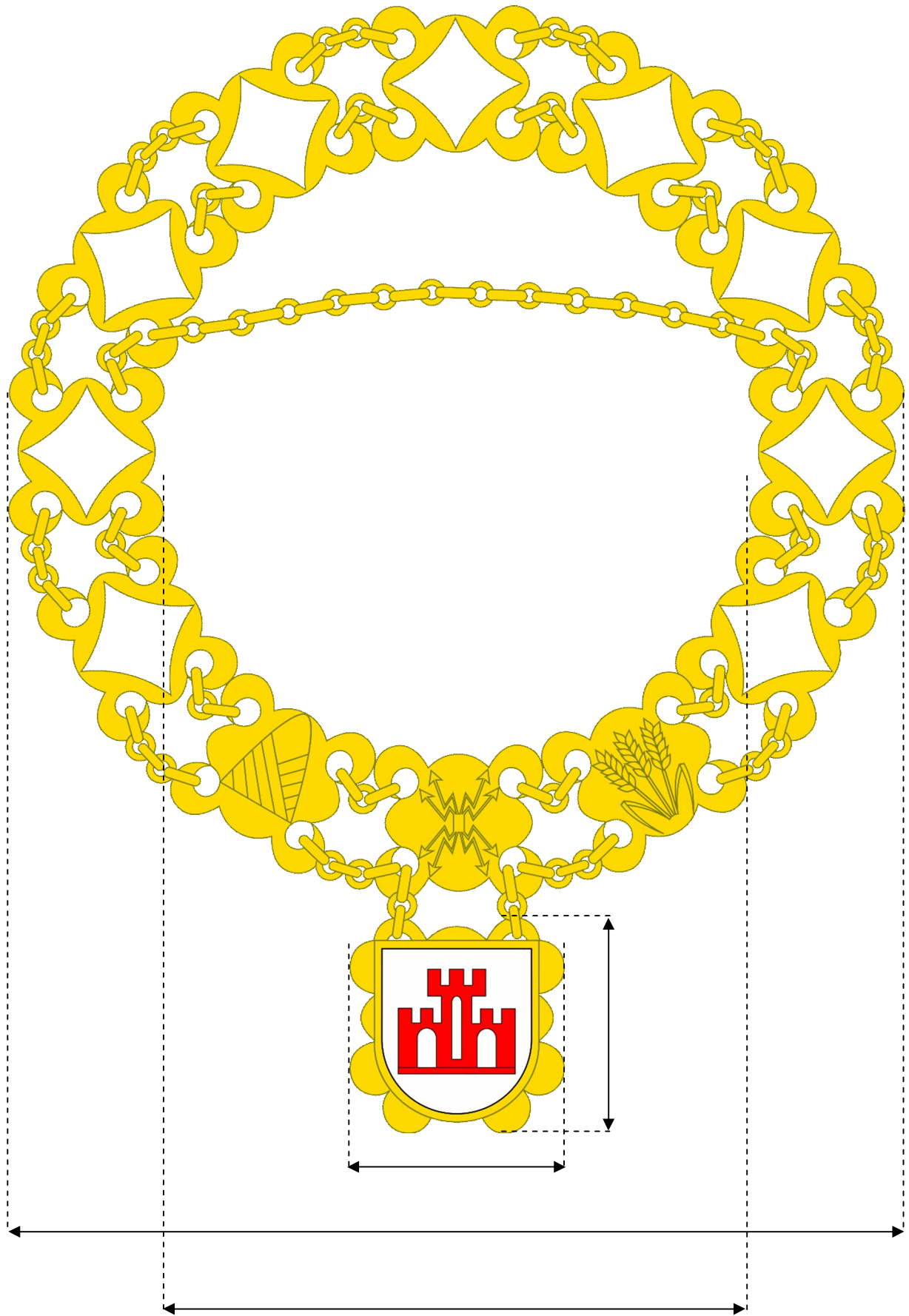
Ø 36 mm

1:1

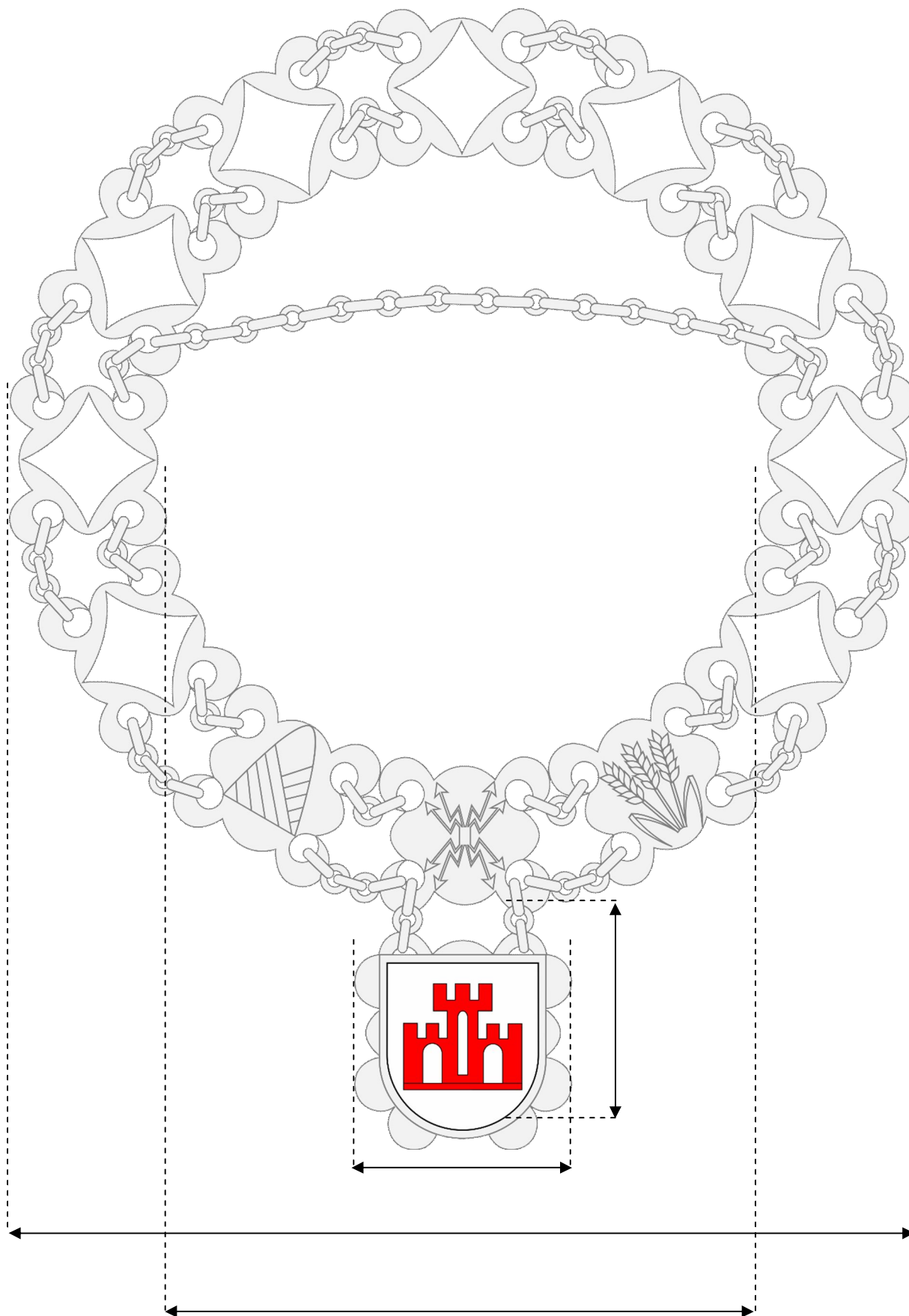
Załącznik nr 8 do Uchwały Nr
Rady Miejskiej w Żychlinie
z dnia

Łańcuch Burmistrza Gminy Żychlin

Załącznik nr 9 do Uchwały Nr
Rady Miejskiej w Żychlinie
z dnia

Łańcuch Przewodniczącego Rady Miejskiej w Żychlinie

Załącznik nr10 do Uchwały Nr
Rady Miejskiej w Żychlinie
z dnia

Sztandar Gminy Żychlin – strona prawa

Sztandar Gminy Żychlin – strona lewa

Załącznik nr11 do Uchwały Nr

Rady Miejskiej w Żychlinie
z dnia

Regulamin zasad i używania symboli Gminy oraz Insigniów Organów Gminy Żychlin

§ 1. Symbole gminy podlegają ochronie prawnej.

- 1) Herb Gminy i jej barwy: flaga, sztandar są najważniejszymi zewnętrznymi znakami symbolizującymi Gminę.
- 2) Prawo używania symboli Gminy przysługuje organom Gminy, jednostkom organizacyjnym Gminy oraz spółkom Gminy.
- 3) Traktując używanie symboli Gminy jako jedną z form promocji Gminy, przyjmuję się jako zasadę bezpłatne wykorzystywanie ich wizerunku, przez podmioty nie wymienione w pkt. 2, pod warunkiem uprzedniego uzyskania zgody Burmistrza Gminy (z wyłączeniem publikacji naukowych i popularnonaukowych).
- 4) Symbole Gminy powinny być otoczone należytą czcią i szacunkiem. Winny być utrzymane w czystości i tak umieszczone, aby nie dotykały podłoża, podłogi lub nie były zamoczone w wodzie.

§ 2. Zasady używania herbu Gminy.

- 1) Herb Gminy umieszcza się w budynkach stanowiących siedzibę podmiotów, o których mowa w § 1 pkt. 2 i 3.
- 2) Herb Gminy można używać poprzez umieszczenie go w pomieszczeniach urzędowych, na budynkach oraz w salach posiedzeń i innych pomieszczeniach należących do podmiotów, o których mowa w § 1 pkt. 2 i 3, a także poprzez umieszczenie go na drukach, blankietach firmowych i korespondencyjnych, pojazdach oraz przedmiotach użytkowych.

§ 3. Zasady używania flagi Gminy.

- 1) Flagę Gminy obligatoryjnie podnosi się / wywiesza na budynkach siedzib lub przed budynkami stanowiącymi siedziby podmiotów, o których mowa w § 1 pkt. 2 i 3 z okazji uroczystości i świąt państwowych, rocznic i innych wydarzeń lokalnych oraz w czasie obrad Rady Miejskiej w Żychlinie.
- 2) Flaga Gminy zachowuje pierwszeństwo (poza flagą państwową) przed innymi flagami w czasie wszystkich wydarzeń o charakterze lokalnym odbywających się na terenie Gminy.

- 3) Flaga Gminy może być eksponowana w układzie pionowym (baner).
- 4) W dniach żałoby ogłoszonej przez organy państwowe lub samorządowe, flagi na masztach pionowych spuszcza się do połowy masztu, a flagi na masztach skośnych opatruje się kirem (czarną wstęgą).

§ 4. Zasady używania sztandaru Gminy.

- 1) Prawo używania sztandaru Gminy przysługuje Przewodniczącemu Rady Miejskiej i Burmistrzowi Gminy Żychlin.
- 2) Sztandar wykonany jest według wzoru określonego w załączniku nr 10 do niniejszej uchwały i przechowywany w gablocie umiejscowionej w budynku Urzędu Gminy w Żychlinie.
- 3) Sztandar Gminy do używania przytwierdzony jest do drzewca zakończonego w postaci złotej tulejki, na której osadzony jest ażurowy grot w kształcie kropli, w który wpisane jest godło herbu gminy. Nieodzownymi elementami sztandaru Gminy są szarfa oraz gwoździe.
- 4) W skład pocztu sztandarowego wchodzi wyznaczeni przez Burmistrza Gminy Żychlin Radni Rady Miejskiej lub pracownicy.

§ 5. Zasady używania pieczęci urzędowych.

- 1) Pieczęć urzędowa Gminy służy do opatrywania szczególnie ważnych lub uroczystych dokumentów.
- 2) Sposób ich używania określają odrębne przepisy.

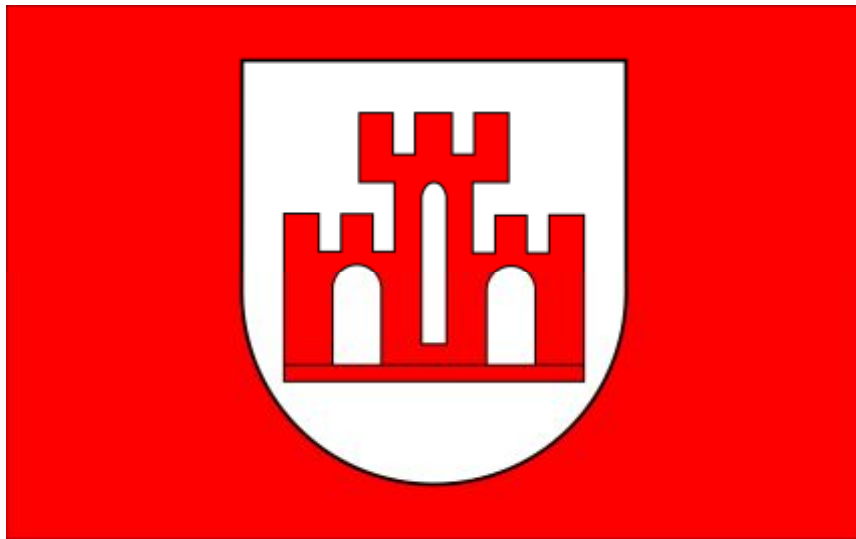
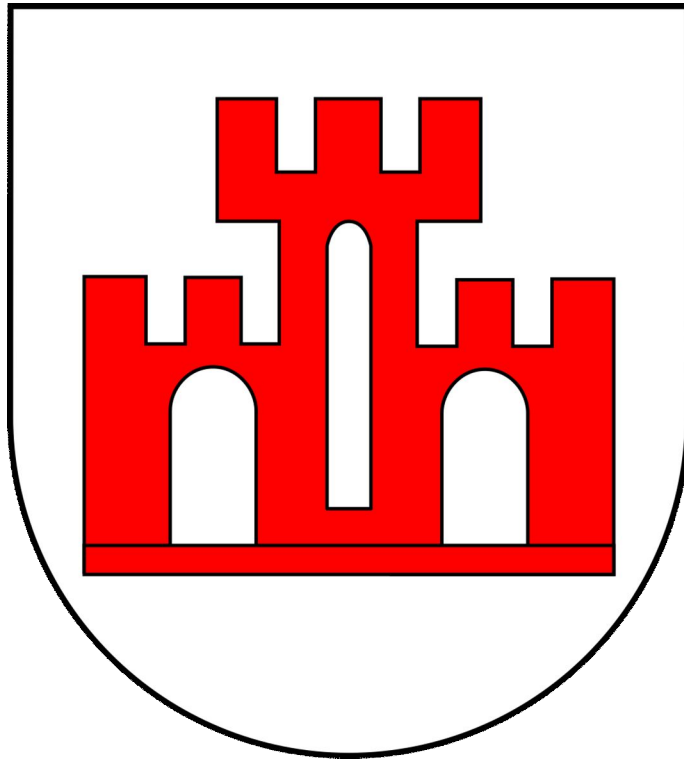
§ 6. Zasady używania łańcucha przewodniczących organów Gminy.

- 1) Prawo używania łańcucha przysługuje przewodniczącym organów Gminy tj. Przewodniczącemu Rady Miejskiej w Żychlinie i Burmistrzowi Gminy Żychlin.
- 2) Przewodniczący organów Gminy noszą łańcuch podczas uroczystych wydarzeń i spotkań o charakterze lokalnym i państwowym.

§ 7. W sprawach nieuregulowanych niniejszym regulaminem, indywidualną decyzję co do konkretnych okoliczności i warunków użycia symboli Gminy i insygniów organów Gminy podejmuje Burmistrz Gminy Żychlin.

Załącznik nr12 do Uchwały Nr
Rady Miejskiej w Żychlinie
z dnia

UZASADNIENIE HERALDYCZNO HISTORYCZNE

Wprowadzenie do heraldyki

Słowo herb pochodzi z czeskiego *erb*, co z kolei jest kalką niemieckiego *Erbe*, oznaczającego dziedzictwo. Już sama etymologia tego określenia wskazuje na sposób w jaki herby pojawiły się w naszym kręgu kulturowym. Te graficzne znaki związane były początkowo tylko z rodami rycerskimi, używane przez nie jako znaki rozpoznawcze na polu bitewnym. Pomysł powstał prawdopodobnie w dobie wypraw krzyżowych, kiedy zachodziła potrzeba odróżnienia od wroga obcego sobie rycerstwa, pochodzącego nierzadko z różnych krajów. Zbiór początkowo prostych figur szybko poszerzono, inspirując się m.in. zaobserwowanymi w czasie

krucjat wzorami na orientalnych dziełach sztuki. Do Polski, herby dotarły w XIII wieku, prawdopodobnie z Niemiec i Czech przez Śląsk¹.

Herby miejskie pojawiły się w naszym kraju niemal równocześnie z rodowymi. Nowe formy samorządności nadawane miastom od XIII wieku wymagały wprowadzenia dla ich odpowiedniej symboliki, podkreślającej ową samorządność. Herby miejskie umieszczano głównie na pieczęciach².

¹ A. Znamierowski, *Insignia, symbole i herby polskie*, Warszawa 2003, s. 29

² A. Znamierowski, *Insignia, symbole i herby polskie*, Warszawa 2003, s. 64

Herby ziemskie, które są głównym obiektem naszego zainteresowania, symbolizować miały wszelkie terytoria, różniące się rozmiarami i rangą polityczną. Najstarsze herby ziemskie w Polsce pojawiły się jako herby księstw dzielnicowych w XIII wieku. Pierwsze znane przedstawienie pochodzi z co najmniej 1222 roku i zawiera konną postać księcia Kazimierza I opolsko-raciborskiego, trzymającego tarczę ze śląskim orłem. Użycie tego ptaka w różnych wariantach szybko stało się powszechne na ziemiach polskich. Dawne herby księstw niejednokrotnie przekształciły się w herby województw i niektóre ich elementy możemy podziwiać do dzisiaj³.

³ A. Znamierowski, *Insignia, symbole i herby polskie*, Warszawa 2003, s. 86-88

Gminy są uprawnione do posiadania herbu dopiero od 1990 roku, zgodnie z ustawą z dn.

8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, której odpowiedni punkt mówi, że w gestii gminy leży:

podejmowanie uchwał w sprawach: herbu gminy, nazw ulic i placów publicznych oraz

*wznoszenia pomników*⁴. Należy zauważyć, że ustawa z niewiadomych powodów omijała flagi. 29

grudnia 1998 r. zmodyfikowano ten zapis. Stosowny artykuł otrzymał nowe brzmienie:

Jednostki samorządu terytorialnego mogą ustanawiać, w drodze uchwały organu stanowiącego

danej jednostki, własne herby, flagi, elementy oraz insygnia i inne symbole. Wzory symboli,

o których tu mowa, muszą być ustanawiane, co mocno zaakcentowała nowela do ustawy,

⁴*Dziennik Ustaw*, 1990, nr 16, poz. 95, art. 18, pkt. 13

w zgodzie z zasadami heraldyki, weksylologii i z uwzględnieniem miejscowej tradycji

historycznej. Symbole przyjęte przez lokalne władze ustawodawcze podlegają zaopiniowaniu, co

też określiła poprawiona ustawa, przez ministra właściwego do spraw administracji publicznej⁵.

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji rozporządzeniem z dnia 20 stycznia 2000 r.

powołał 13-to osobową Komisję Heraldyczną, czuwającą nad poprawnością projektowanych

herbów. Wnioski wpływające do Komisji Heraldycznej powinny zawierać barwne projekty

rysunkowe herbów i flag (po dwa egzemplarze), ich opis, uzasadnienie merytoryczne oraz tekst

⁵*Dziennik Ustaw*, 1998, nr 162, poz. 1126, art. 5

uchwały o przyjęciu projektów przez jednostki samorządowe⁶. Opinia Komisji Heraldycznej – zgodnie z prawem – powinna zostać sformułowana w ciągu trzech miesięcy od złożenia prośby.

Podstawowe zasady heraldyki

Heraldyka polska nigdy nie wypracowała jednolitego systemu heraldycznego, ani żadnego powszechnego zbioru zasad. Tworząc herby trzeba postępować zgodnie ze wskazówkami proponowanymi przez autorów współczesnych publikacji o charakterze

⁶ S. K. Kuczyński, „Komisja Heraldyczna rozpoczęła działalność”, *Biuletyn PTH*

heraldycznym, którzy zasady tworzyli w oparciu o niekompletne prace dawnych heraldyków polskich i opracowania zachodnie.

Podstawowymi elementami herbu są tarcza i godło. Kształty tarczy herbowej zmieniały się na przestrzeni lat. Pierwsze tarcze na ziemiach polskich, tak zwane gotyckie miały, zgodnie z ówczesną stylizacją, spód wycięty w łuk ostry. Wiek XV i Renesans przyniosły powrót do form Antyku, między innymi do łuków półkolistych i tak właśnie wycięte są spody ówczesnych tarcz – tak zwanych hiszpańskich. W zestawieniu tym pominiemy następną modę umieszczania herbów na wyszukanych tarczach o barokowo i rokokowo zdobionych kartuszach. Kolejnym typem tarczy, który nas interesuje jest XVIII i XIX wieczna tarcza francuska, upowszechniona w polskiej

heraldyce przez twórców Albumu Heroldii Królestwa Polskiego, tworzących nowe herby na potrzeby miast, które dokumentacje swych herbów utraciły. Tarcza ta jest niemal prostokątna, z zaokrąglonymi dolnymi rogami i małym ostrzem pośrodku spodu⁷.

Współcześnie zaleca się projektowanie herbów z wykorzystaniem tarczy hiszpańskiej, ze względu na jej prostotę, przejrzystość i względną pojemność, oraz nawiązanie do złotego wieku w historii Polski.

Godło, czyli figura kładziona na tarczy, to najistotniejszy element herbu. Zasadniczo każda figura, poddana odpowiedniej stylizacji, może stać się godłem herbowym. Oczywiście

⁷ P. Dudziński, *Alfabet heraldyczny*, Warszawa 1997, s. 16

należy unikać takich absurdalnych i niekojarzących się z heraldyką figur jak pojazdy czy fabryki.

Godło, lub godła powinny być umieszczone centralnie i wypełniać tarczę herbową, ale nie

dotykać do brzegów (wyjątkiem są tu np. przedstawienia wody, ziemi, lub murów obronnych).

Nie zaleca się stosowania dodatkowych podziałów tarczy celem umieszczenia kilku godeł (poza

wyjątkami), ale umieszczenie figur na jednym, wspólnym polu⁸.

Ścisłym regułem podlegają też barwy w herbie. W Polsce wyróżnia się 7 tak zwanych

tynktur heraldycznych: złoto, srebro, czerwień, błękit, zieleń, czerń. Czasami dodaje się do tego

barwę cielistą, purpurową i brunatną. W powyższym wyliczeniu wyróżnia się dwa metale – złoto

⁸ A. Znamierowski, *Insignia, symbole i herby polskie*, Warszawa 2003, s. 29

i srebro, zaś resztę określa się mianem barw. Oczywiście najszlachetniejsze są kolejno złoto

i srebro. Czerwień, jako barwa życiodajnej krwi, również stoi wysoko w hierarchii kolorów.

Łączenie barw i metali reguluje zasada alternacji heraldycznej, która zabrania sąsiedowania

dwóch barw i dwóch metali. Wyjątkiem jest barwa czarna i cielista, które mogą sąsiadować ze

wszystkim. Zasada alternacji ma na celu wyróżnienie godeł z tarczy, tak aby herb był czytelny

nawet z dużej odległości. Obowiązuje ona również w przypadku flag⁹¹⁰.

⁹ P. Dudziński, *Alfabet heraldyczny*, Warszawa 1997, s. 38-42

¹⁰ A. Znamierowski, *Insygnia, symbole i herby polskie*, Warszawa 2003, s. 35

Pokrótkie należy powiedzieć też o języku opisywania herbów, zwanym blazonowaniem.

Podstawową jego własnością jest opisywanie herbu od strony rycerza trzymającego tarczę, w

związku z tym strony w opisie są odwrotne niż te, wynikające z rysunku. Kolejne zasady

blazonowania, zaproponowane przez Alfreda Znamierowskiego, opisywanie nakazują rozpocząć

od podania barwy pola, następnie zaś – figur. Barwy figur podajemy po określeniu ich nazwy i

położenia. Istnieją położenia niektórych godeł, uznawane za standardowe i wówczas ich nie

określamy. Na przykład dla miecza jest to położenie ostrzem w dół. W przypadku położenia

odwrotnego do naturalnego, używa się określenia „na opak”. Miecz ostrzem w górę będzie zatem

położony na opak. Istnieje 9 głównych stref, które określają położenie figur w herbie. Są to

kolejno – prawy górny róg, środek głowicy, lewy górny róg, na prawo od środka, środek tarczy

(położenie standardowe), na lewo od środka, na prawo od ostrza, ostrze (podstawa), na lewo od

ostrza. Nazwy tych miejsc nie są ustalone i dopuszcza się inne określenia, jeśli tylko opisują one

położenie precyzyjnie¹¹.

¹¹ A. Znamierowski, *Herbarz Rodowy*, Warszawa 2004, s. 79-85

Charakterystyka gminy Żychlin

Rysunek 1: Położenie gminy i miasta Żychlin na obszarze Polski, województwa łódzkiego i powiatu

kutnowskiego¹²

Gmina Żychlin jest gminą miejsko-wiejską położoną we wschodniej części powiatu

kutnowskiego, na północnym skraju województwa łódzkiego. Gmina leży na Nizinie

¹² Źródło: BIP gminy Żychlin

Środkowomazowieckiej, na obszarze pradoliny warszawsko-berlińskiej. Żychlin jest położony

na Nizinie Środkowomazowieckiej w mezoregionie Równiny Kutnowskiej. Równina ta jest

płaską równiną denudacyjną, pochyloną na południe w stronę Bzury. Obecnie jest w

przeważającej części zajęta pod uprawy. Przez gminę i miasto przepływa rzeka Słudwia.

Typowym zajęciem ludności gminy na obszarach wiejskich jest rolnictwo. Sam Żychlin stanowi

lokalny ośrodek przemysłowy, zlokalizowanych jest tutaj kilka znaczących zakładów,

działających na terenie podstrefy Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. W skład gminy

Żychlin wchodzi 21 sołectw: Biała, Brzeziny, Budzyń, Buszków Dolny, Chochołów, Czesławów,

Dobrzelin, Drzewoszki Wielkie, Grabie, Grabów, Grzybów, Kaczkowizna, Kruki, Pasieka,

Sokołówek, Śleszyn, Tretki, Wola Popowa, Zagroby, Zgoda, Żabików¹³. Na powierzchni 76,65 km²

mieszkają tutaj około 12 813 osoby, z czego w samym Żychlinie – mieście i siedzibie gminy, 8 751

osób¹⁴.

¹³ Informacje Gminy

¹⁴ Informacja Gminy

Zabytki gminy

Według danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa, do rejestru zabytków na terenie

gminy wpisanych jest kilka obiektów o różnorodnym charakterze:

- Dwór z 1 poł. XIX w., 1911 w Dobrzelinie,
- Kościół parafialny p.w. św. Aleksandra, 1836 w Śleszynie Wielkim,
- Dwór z pocz. XIX w. w Śleszynie Wielkim.,
- Zespół dworski, z XIX/XX w. w Zarębowie,

- Zespół dworski z pocz. XX w. w Zgodzie,
- Zespół kościoła par. p.w. śś. Piotra i Pawła 1782-1838 w Żychlinie,
- Bożnica, ob. magazyn z 1880 w Żychlinie,
- Dwa domy z lat 1809-1810 w Żychlinie.

Fot 1: Kościół parafialny w Śleszynie Wielkim¹⁵

Fot 2: Kościół parafialny w

Żychlinie¹⁶

¹⁵ Fot.: Kot.peter

¹⁶ Fot.: Kot.peter

Rys historyczny gminy Żychlin

Ponieważ, jak się dalej okaże, podstawą symboliki gminy Żychlin będzie symbolika siedziby władz Gminy, ograniczymy się jedynie do podania zarysu historii Żychlina. Poniższy tekst powstał w głównej mierze w oparciu o monografię miasta i gminy Żychlin autorstwa Jana Józefckiego. Autor opierał się m.in. na wcześniejszych pracach S.M. Zajączkowskiego (*Uwagi do dziejów Żychlina do końca XVI wieku, Powiat orłowski do lat siedemdziesiątych XVI wieku*)¹⁷.

Pewne nowe dodatkowe ustalenia przedstawił B. Popławski w swoim artykule *Żychlin – początki rozwoju przestrzennego prywatnego miasteczka lokacyjnego*. Istotne z punktu

¹⁷ Jan Józefcki, Żychlin. Zarys dziejów do 1918 roku, Żychlin 1997

widzenia ustalenia własności przedlokacyjnej wsi przedstawił Jerzy Jamiołkowski w swoim artykule na temat Doliwitów Żychlińskich¹⁸. Dość pobieżnie historię miasta opisano w *Miastach polskich w tysiącleciu*¹⁹ i *Leksykonie miast polskich*²⁰.

Okolice Żychlina były już zamieszkane w epoce kamiennej, o czym świadczą znaleziska z pobliskiego Buszkowa. W samym Żychlinie odkryto cmentarzysko całopalne z okresu lateńskiego (400/350 r. p.n.e. - 25 r. n.e.). Literatura archeologiczna podaje na terenie miasta

¹⁸ Jerzy Jamiołkowski, [Doliwa](#)

¹⁹ Praca zbiorowa, *Miasta polskie w tysiącleciu* t 2, s. 97-98, Wrocław-Warszawa-Kraków, 1967

²⁰ Jerzy Kwiatek, Teofil Lijewski, *Leksykon miast polskich*, Warszawa 1998, str. 1089-1090

także cmentarzysko z okresu wpływów rzymskich (25 r. n.e. - 500 r. n.e.), ale nie przytacza szczegółów.

Nazwa miejscowości Żychlin ma pochodzić od imienia Żychla.

Badacz dziejów miasta M. Gumiński twierdzi, że istniało tutaj grodzisko wczesnośredniowieczne w XII-XIII wieku. Świadczą o tym pozostałości ceramiki i domostw znalezione w południowo-zachodniej części miasta. Prawdopodobnie w X wieku, okolica weszła w skład państwa Polan. Stało się to wcześniej niż w przypadku prawobrzeżnego Mazowsza.

Według S.M. Zajązkowskiego, Żychlin zalicza się do najstarszych osad prowincji łęczyckiej.

Zajązkowski nie wyklucza jej powstania już w X wieku. Żychlin leżał na samym skraju ziemi

łęczyckiej, w swoistym worku wrzynającym się w Mazowsze. W XIII wieku, ziemia łęczycka padła ofiarą kilku najazdów litewskich. Przynajmniej od 1306 roku, ziemia łęczycka należała do Władysława Łokietka, który przekazał ją w 1327 roku w lenno bratankowi Władysławowi dobrzyńskiemu.

Pierwsza wzmianka o Żychlinie pochodzi z 1306 roku, kiedy to wymieniany jest Chwał (starszy) z Żychlina, syn Szymona (*comes Fal haeris de Sychlin*). Według J. Bieniaka, Żychlin i kilka wsi miał otrzymać Szymon, sędzia kujawski, z rąk Władysława Łokietka za utracone włości na Pomorzu w latach 1300-1306. Badacze S.M. Zajączkowskii J. Jamiołkowski przesuwają wstecz

okres przejęcia dóbr żychlińskich przez rodzinę Szymona na połowę XIII wieku oraz przypisują tej rodzinie herb Doliwa.

Kolejna wzmianka o miejscowości pojawia się w roku 1331, kiedy to wojska krzyżackie zajęły Żychlin, zaś towarzyszące im pruskie posiłki sprofanowały i spaliły kościół. Istnieją opinie, że chodziło tutaj o Żychlin koło Konina, ale tam nie istniał kościół parafialny. Po włączeniu księstwa łęczyckiego do Korony w 1348 roku powstało województwo łęczyckie. Nie później niż pod koniec XIV wieku Żychlin wszedł w skład powiatu z siedzibą w Orłowie. 2 marca 1384 roku powołano zarząd ziemi łęczyckiej, który miał wspierać starostę. Jednym z czterech urzędników w ziemi łęczyckiej został Filip z Żychlina, syn Chwała (młodszego), wojewody

łęczyckiego z lat 1340-48. 21 stycznia 1391 w Żychlinie książę opolski Władysław wystawił przywilej dla miasta Mikstat.

Z roku 1394 pochodzi pierwsza wzmianka o miejscowym gródku, który zapewne był siedzibą właściciela klucza dóbr. Była to zapewne budowla z drewna. Określano ją jako *gródek* albo *castrum*. Według S.M. Zajączkowskiego, gródek ten upadł już w XV wieku ponieważ coraz drobniejsi właściciele okolicy nie mogli go utrzymać. Dobra i zamek (*castrum Szichlin cum alijs attinencijs*) zakupił Klemens, chorąży łęczycki od Dobieszka, Mszczuja z Rozprzy i Pietrasza z Widawy. Nie znamy przynależności rodowej wymienianych tutaj właścicieli ale wzmianka ta może świadczyć, że już w tym okresie Żychlin nie należał do Doliwitów Żychlińskich. Źródła

podają, że od tego momentu przejścia coraz mocniej rozdrobnionych dóbr żychlińskich z rąk do rąk były na porządku dziennym, zaś kolejny trwalszy okres własności trwał dopiero w XVIII-XIX wieku. Prześledzenie zmian własnościowych w okolicy utrudnia kilka faktów. Po pierwsze brak zachowanych dokumentów źródłowych z okresu staropolskiego dotyczących miasta. Po drugie postępujące rozdrobnienie dóbr żychlińskich. Po trzecie równoległe istnienie przedlokacyjnej wsi (określanej jako przedmieście albo Wieś Żychlińska) razem z miastem Żychlinem przynajmniej do XVI wieku – niekiedy obie miejscowości były utożsamiane ze sobą. Wreszcie po czwarte, istniała wieś Żychlin pod Koninem, którą niektórzy badacze mylnie utożsamiali z Żychlinem, którego dotyczy to opracowanie.

Nie jest jasne kiedy dokładnie Żychlin stał się miastem. Po raz pierwszy jako *oppidum* występuje we wzmiance z 20 stycznia 1397. Jednakże w roku 1385 wymieniony został Michał, wójt z Żychlina, toteż za graniczny rok dla momentu lokacji należałoby uznać 1385. S.M. Zajączkowski spekuluje, że prawa miejskie dla swojej włości mógł wyjednać Chwał (młodszy), wojewoda łęczycki w latach 1340-48 w którymś momencie sprawowania swojego urzędu. Był bowiem zaufanym współpracownikiem władcy.

W walkach z Krzyżakami w 1409-11 i w czasie wojny trzynastoletniej, Żychlin wystawił dwóch zbrojnych. Z roku 1419 pochodzi najstarsza wzmianka o radzie miejskiej Żychlina. W I połowie XV wieku, dobra żychlińskie nabył Wojciech (*Adalbertus*) herbu Szeliga, podkanclerzy

królewski, który następnie pisał się z Żychlina. Z roku 1424 pochodzi kolejna wzmianka o *castrum żychlińskim*, kiedy to stało się ono oprawą Grety, wdowy po chorążym Klemensie. W tym okresie klucz dóbr żychlińskich zaczął ulegać rozdrobnieniu. Już w 1476 roku, Żychlińscy mieli tylko część miasta, druga należała do rodu Spinków. Do przejęcia włości żychlińskiej przez Pruszków w XVIII wieku prawdopodobnie jeszcze wiele rodów gospodarzyło w Żychlinie i przyjmowało nazwisko Żychliński, ale nie zachowały się o nich żadne wzmianki. W roku 1462 do Korony włączono ziemie rawską i gostynińską i tym samym Żychlin stracił peryferyjne położenie.

W XVI wieku mieszkało w Żychlinie 131 rodzin. Duża część ludności uprawiała rolę. Byli też nieliczni rzemieślnicy. Brak informacji na temat ewentualnych cechów. W okresie tym współwłaścicielem miasta obok Żychlińskiego był Buszkowski. Właściciele otrzymali w 1542 roku prawa handlowe dla miasta. Jarmarki miały odbywać się na św. Grzegorza (12 marca) i św. Michała (29 września).Przynajmniej od XV wieku działała tutaj szkoła parafialna. W XV-XVI wieku ogółem siedmiu Żychlinian studiowało na Akademii Krakowskiej.

Druga połowa XVI i pierwsza połowa XVII wieku była okresem pokoju dla centralnej Polski. Zakłócił go dopiero najazd szwedzki w 1655 roku. Ruchy wojsk nie tylko wrogich ale też sprzymierzonych i własnych znacząco obciążały ludność z powodu rekwizycji i obowiązku

kwaterunkowego. Działania wojenne i przemarsze wojsk miały miejsce w okolicy także w czasie wojny północnej (1702) i konfederacji barskiej (1769-70). Między XVII a XVIII wiekiem miasto często zmieniano właścicieli. Ostatecznie, pod koniec panowania Augusta III przeszło na własność kasztelana orłowskiego Skarżyńskiego, który przeznaczył je na posag córki. Ta wniosła miasto w wianie Kazimierzowi Pruszkowi herbu Leliwa. Żychlin pozostał w rękach Prusaków do lat 30 XIX wieku. W XVII i XVIII wieku w mieście istniał kahał żydowski, choć oficjalną zgodę na osiedlenie się Żydzi uzyskali dopiero w latach 60 XVIII wieku. Oprócz działań wojennych do wyniszczenia miasta przyczyniła się epidemia dżumy w latach 1707-1713. Pod koniec XVII wieku było tutaj 57 rodzin. W przeciwieństwie do wielu pobliskich miast jak Oporów, Orłów,

Sobota, Bielawy czy Osmolin, Żychlin ostatecznie podniósł się z upadku i w 1777 mieszkało tutaj nawet więcej ludzi niż w królewskim Gostyninie (384 wobec 258). W 1779 roku, na prośbę właściciela miasta, Tomasza Prusaka, król Stanisław August Poniatowski potwierdził prawa do dwóch dawnych jarmarków i dodał cztery kolejne (nazajutrz po święcie Wniebowstąpienia NMP, 28 października, nazajutrz po święcie Trzech Króli, nazajutrz po św. Trójcy).

Po rozbiorach Polski, okolice Żychlina znalazły się w zaborze pruskim w departamencie warszawskim i powiecie orłowskim. W roku 1797 w mieście mieszkało 743 mieszkańców, z których ponad połowę stanowili Żydzi. W latach 1807-15, Żychlin znalazł się w Księstwie Warszawskim, następnie zaś w Królestwie Polskim. W okolicach miasta toczył się walki

powstania listopadowego i styczniowego. W ramach represji po powstaniu styczniowym, władze rosyjskie zajęły w sekwestr dobra Żychlin i Pasięka Aleksandra Prusaka.

W latach 1815-64 Żychlin należał do województwa a później guberni warszawskiej oraz obwodu (powiatu) gostynińskiego. W ramach reformy administracji w 1866 roku, z powiatu gostynińskiego wydzielono powiat kutnowski do którego trafiło miasto Żychlin z gminą Żychlin.

W roku 1870 w ramach tzw. reformy miejskiej, Żychlin utracił prawa miejskie będąc największym z dawnych miast w środkowej Polsce. Mimo tego ciosu, rozwój miejscowości nie został zastopowany. Jego motorem była najpierw budowa kolei warszawsko-bydgoskiej, zaś następnie lokalizacja kilku zakładów w mieście i w okolicach (fabryka mydła i świec, garbarnia,

kotłarnia, gwoździarnia, młyn parowy, cukrownie). W roku 1886 mieszkało tutaj ponad 2000 osób.

Pierwsza wojna światowa jedynie nieznacznie spowolniła rozwój miasta. W roku 1921 w Żychlinie założono fabrykę urządzeń elektrycznych firmy Brown-Bowery. Trzy lata później, Żychlin odzyskał prawa miejskie. W roku 1924 było tutaj 7098 mieszkańców. W dniu wybuchu II wojny światowej Żychlin liczył 8276 mieszkańców.

Silnym ciosem dla miasteczka była okupacja hitlerowska. Niemieccy okupanci dopuścili się eksterminacji części ludności oraz zniszczyli strukturę lokalnej gospodarki. Dopiero wyzwolenie miasta odwróciło złą kartę w historii Żychlina.

Okres powojenny przyniósł w dziejach miasta największy rozwój. Jedną z głównych sił rozwojowych stała się rozbudowa Zakładów Wytwórczych Maszyn Elektrycznych i Transformatorów „EMIT”. W roku 1946 liczba mieszkańców wynosiła 6000. W dobie PRL Żychlin stanowił silny ośrodek przemysłu elektrotechnicznego. W 1961 mieszkało tutaj 7880 mieszkańców.

W latach 1975-1998, Żychlin był w województwie płockim, od 1998 w powiecie kutnowskim i województwie łódzkim.

Parafia ś.ś. Piotra i Pawła

Według S.M. Zajączkowskiego miejscowa parafia została założona przynajmniej w XII wieku a najpóźniej w pierwszej połowie XIII wieku. Kościół miał ufundować w 1418 roku Wojciech z Żychlina albo wcześniej jego dziadek. Rozstrzygnięcie tej kwestii utrudnia fakt, że część badaczy jest skłonna uznać fundatora żychlińskiego kościoła za rodzinę z Żychlina pod Koninem. Jeśli przyjąć rok 1418 jako datę fundacji świątyni to wobec wzmianki o spaleniu kościoła w 1331 byłaby to już druga albo trzecia z kolei żychlińska świątynia. Istnieją opinie, wedle których pierwotny kościół był pod wezwaniem Św. Jana. Obecna świątynia pod wezwaniem śś. Piotra i Pawła powstała w 1782 roku, zaś rozbudowano ją w 1838.

Tradycje heraldyczne na terenie gminy

Sfragistyka i heraldyka Żychlina

Żychlin uzyskał prawa miejskie przed 1397 rokiem i szczycił się nimi do 1870 roku. Wraz z rozwojem lokalnego przemysłu, Żychlin odzyskał prawa miejskie w 1924. Z tego okresu zachowały się dwa odciski pieczęci miejskiej oraz rysunki w herbarzach i innych pracach na temat heraldyki miejskiej. Oryginały odcisków pieczęci miejskiej Żychlina oraz pieczęć opłatkowa, którą ten odcisk wykonano, przechowywane są w Muzeum Narodowym w Krakowie.

Pierwsza spośród dwóch znanych i jedyna znana do dzisiaj z wizerunku pieczęć miejska

Żychlina została przyłożona na dokumencie z 1535 roku, ale jej cechy (krój czcionki w legendzie

otokowej) wskazują na wykonanie w XV lub nawet XIV wieku – zatem może pochodzić z okresu

lokacji miasta. Pieczęć okrągła, o średnicy 38 mm, w jej polu godło herbowe, oddzielone linią

ciągłą od mocno zatartej legendy SI[GILLVM] CI[VIVM] [IN] [ZIAHLI]N[E]. Odcisk jest dobrze

zachowany w części zawierającej godło, przedstawiające najwyraźniej kasztel czy też zameczek

z pojedynczą blankowaną wieżą z podłużną strzelnicą, do której przylegają jakby furty lub

arkady w blankowanym murze. Oryginalny dokument z odciskiem oraz pieczęć opłatkowa użyta

do jego wykonania przechowywane są w Muzeum Narodowym w Krakowie w Dziale Rękopisów

pod sygnaturą 568/69. Praktycznie identyczny odcisk przechowywany jest w MNK luzem²¹.

Fot 3: Odcisk pieczęci Żychlina – luzem²²

Fot 4: Pieczęć opłatkowa Żychlina przyłożona na

dokumencie z 1535 roku²³

²¹Marek Adamczewski, *Heraldyka miast wielkopolskich do końca XVIII wieku*, Warszawa 2000, s. 474-475

²²MNK Dz. rkps. sygn. 568

²³MNK Dz. rkps. sygn. 568

Fot 5: Odcisk pieczęci Żychlina na dokumencie z 1535 roku²⁴

Marian Gumowski przytacza jeszcze jedną pieczęć, przyłożoną na dokumencie z 1564 roku. Pieczęć okrągła, o średnicy 28 mm. Według Gumowskiego godłem napieczonym jest mur obronny z trzema wieżami równej wysokości, zaś zatarta częściowo legenda głosi SIGILLVM CIVITATIS (...). Do czasów dzisiejszych zachował się jedynie słowny opis²⁵.

²⁴MNK Dz. rkps. sygn. 568

²⁵Marek Adamczewski, *Heraldyka miast wielkopolskich do końca XVIII wieku*, Warszawa 2000, s. 474-475

Omówione wyżej zabytki sfragistyczne wyczerpują temat sfragistyki Żychlina w okresie I Rzeczypospolitej. Wygląda na to, że pamięć o symbolu Żychlina przepadła w XIX wieku. Pośród innych projektów stworzonych na potrzeby tzw. *Albumu Heroldii Królestwa Polskiego* w 1847 roku znalazła się dla Żychlina kompozycja zupełnie nowa, w której umieszczono lwa oraz półksiężyc i gwiazdę. Wydaje się, że półksiężyc i gwiazda mogły nawiązywać do herbu Leliwa niedawnych właścicieli miasta, rodziny Pruszków. Pochodzenie lwa jest niejasne²⁶. Marek Adamczewski wyraził przypuszczenie, że zwierzę w projekcie herbu mogło być w istocie

²⁶Marian Gumowski, *Herby miast województwa warszawskiego*, Warszawa 1937, str. 25

niedźwiedziem, zaczerpniętym z herbu Złotokłosa rodziny Orsettich, którzy posiadali w I połowie

XIX wieku dobra Dobrzelin²⁷.

Fot 6:Projekt herbu Żychlina z 1847 – przerysowany przez M. Gumowskiego²⁸

²⁷Marek Adamczewski, *Herb gminy i miasta w Żychlinie, rozważania na marginesie sporu o formę godła*

herbowego Żychlina w stylizacji z 2014 i 2015 roku, nieopublikowany tekst w posiadaniu Autora

²⁸MNK Dz. rkps. sygn. 1493

Po utracie praw miejskich przez Żychlin w 1870 roku, problem herbu miejskiego zniknął.

Na pieczęciach miejscowych władz znalazło się godło państwowe Imperium Rosyjskiego.

Tabela 1: Odciski pieczęci władz miasta lub gminy Żychlin z okresu zaboru rosyjskiego²⁹

Herbem Żychlina ponownie zainteresował się polski heraldyk Marian Gumowski, który

w dwudziestoleciu międzywojennym oraz w latach 50-60 wydał kilka prac poświęconych

²⁹MNK Dz. rkps. sygn. 1472

heraldyce ówczesnych oraz dawniejszych miast polskich, w tym ówczesnego województwa warszawskiego. Zachowały się także rękopisy, odrisy i kolekcje pieczęci sporządzone przez Gumowskiego. Marian Gumowski był odpowiedzialny za wizerunki herbów miast polskich na serii znaczków kolekcjonerskich dołączanych do opakowań Kawy Hag. Jest to bodajże pierwsze barwne przedstawienie herbu Żychlina.

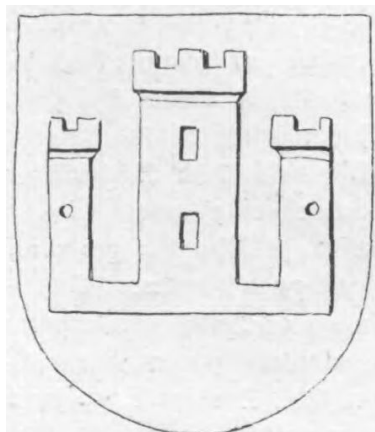

Fot 7:Herb Żychlina na znaczku Kawy Hag³⁰

Jak widać na powyższej fotografii, wizerunek odbiega istotnie od przedstawienia napieczętnego. Kolejne prace Gumowskiego ujawniają w jaki sposób doszło do błędu. W serii artykułów o herbach miast województwa warszawskiego, Marian Gumowski powołuje się na swoje własne ustalenia i proponuje barwy herbu – czerwone mury i wieże na srebrnym. Wbrew wizerunkowi na pieczęci, Gumowski proponuje dwie boczne wieżyczki, które dodatkowo są jakby „przecięte na pół”³¹.

³⁰ Oprac. M. Gumowski, *Herbarz Polski*, wyd. Kawa Hag, 1933-34, woj. warszawskie, nr 22

³¹Marian Gumowski, *Herby miast województwa warszawskiego*, Warszawa 1937, str. 25

Fot 8:Herb Żychlina według M. Gumowski, *Herby miast województwa warszawskiego*, 1935-37³²

W swojej kolejnej pracy, w której poruszony został temat pieczęci Żychlina, tzn.

Najstarsze pieczęcie miast polskich, Gumowski opublikował odrys swojego autorstwa, który

wyjaśnia w jaki sposób powstała błędna rekonstrukcja herbu. Wydaje się, że wykonując odrys,

Gumowski dokonał własnej interpretacji przedstawienia pieczętnego, istotnie odbiegającej od

rzeczywistego wizerunku.

³²Marian Gumowski, *Herby miast województwa warszawskiego*, Warszawa 1937, str. 25

Fot 9:Odrys pieczęci miejskiej Żychlina wykonany przez Mariana Gumowskiego³³

Zresztą odrys powyższy nie był jedynym, jaki stworzył Gumowski. Luźne materiały jego autorstwa, przechowywane w Muzeum Narodowym w Krakowie, zawierają jeszcze jeden odrys, w którym środkowa wieża jest jakby dwupoziomowa.

³³ Marian Gumowski, *Najstarsze pieczęcie miast polskich*, Toruń 1960, Tabl. XLV

Fot 10: Inny odrys pieczęci miejskiej Żychlina wykonany przez Mariana Gumowskiego³⁴

Przykład dwóch powyższych odrysów, które przecież powstały na bazie tej samej pieczęci, uzmysławia znaczną dowolność interpretacyjną, na jaką pozwalał sobie Marian Gumowski. Heraldyk najwyraźniej praktykował „dosztukowywanie” brakujących lub nieczytelnych elementów.

³⁴MNK Dz. rkps. sygn. 1472

Porównanie oryginalnego odcisku z odrysami autorstwa Mariana Gumowskiego

uzmysławia skąd pochodzi błąd w interpretacji godła napieczętnego przez heraldyka (nawiasem

mówiąc błędnie została prawdopodobnie zrekonstruowana także legenda). **Marian Gumowski**

najwyraźniej zinterpretował bocznefurtyczy też arkady w murzejako prześwity między główną a

dotatkowymi bocznymi wieżami. Błąd Gumowskiego był następnie powielany przez niego

samego i jego następców aż do czasów dzisiejszych. Jako pierwszy uwagę na ten błąd zwrócił

Marek Adamczewski, który posiłkował się wykonaną przez siebie fotografią odcisku pieczęci³⁵.

³⁵Marek Adamczewski, *Heraldyka miast wielkopolskich do końca XVIII wieku*, Warszawa 2000, s. 474-475

Prof. Adamczewski przedstawił szczegółową własną interpretację godła pieczętnego,

którą poniżej przytaczam³⁶:

Na zachowanym odcisku widzę wyraźnie zarysowany fundament budowli (poziomą kreskę), na którym wzniesiono konstrukcję złożonego gmachu. Centralną część wyobrażenia wypełnia szeroka i wysoka baszta o silnie zaznaczonym blankowaniu – krenelażu – utworzonym z trzech dużych zębów przedpiersia. Zachowany odcisk pozwala stwierdzić, że skrajne zęby przedpiersia były lekko odchylone „na zewnątrz” od osi pionowej wieży. Cechą

³⁶Marek Adamczewski, *Herb gminy i miasta w Żychlinie, rozważania na marginesie sporu o formę godła*

herbowego Żychlina w stylizacji z 2014 i 2015 roku, nieopublikowany tekst w posiadaniu Autora

charakterystyczną centralnej wieży herbowej budowli Żychlina jest długa i wąska „strzelnica”

przecinająca ścianę wieży prawie na całej jej wysokości. Wieża w herbie obecnie używanym

przez miasto i gminę Żychlin zupełnie nie odpowiada opisowi przedstawionemu wyżej.

Poważniejsze problemy pojawiają się w trakcie analizowania pozostałych części

herbowej budowli Żychlina. W dotychczasowym piśmiennictwie przedmiotu, to jest w

publikacjach Mariana Gumowskiego tudzież w opracowaniach wyprowadzonych z tychże

ustaleń i w książce piszącego słowa kształty herbowych konstrukcji flankujących środkową

wieżę zinterpretowane zostały zdecydowanie różnie. Marian Gumowski oraz jego naśladowcy

utrzymują, że na wspólnym fundamencie wzniesione zostały trzy herbowe wieże obronne -

środkowa duża i dwie boczne mniejsze. W przywołanych rozważaniach istotny jest szczegół dotyczący blankowania wież bocznych. Według Mariana Gumowskiego na ich szczycie umieszczony był krenelaż utworzony z dwóch zębów przedpiersia. Takie zwieńczenie herbowych wież jest oryginalne. Ja natomiast uznałem, że duża wieżą obronna wzniesiona została na blankowanym murze przeciętym dwoma przejazdami.

Moja interpretacja zawarta w książce z 2000 r. wynika z uważnej analizy detali wyobrażenia pieczęci Żychlina dobrze odwzorowanych „na prawo” od wieży środkowej. Według mnie na 1/3 wysokości wieży dostrzec można nasadę łuku architektonicznego, na której ustawione zostały kolejne kłińce tworzące łuk. Ramiona łuku na szczycie połączył zwornik, z

którego wyrasta – według mojej interpretacji – ząb przedpiersia blankowania wypiętrzony aż do linii wyznaczającej górną krawędź strzelnicy wieży. Druga nasada łuku architektonicznego osadzona jest w „ścianie” zwieńczonej jednym zębem przedpiersia. Mniej czytelne jest wyobrażenie analizowanej pieczęci zlokalizowane „na lewo” od wieży. Niemniej i tu dostrzec można łuk architektoniczny zakończony na szczycie zębem przedpiersia.

Interpretację treści pieczęci Żychlina przedstawianą przez badaczy z kręgu Mariana Gumowskiego od interpretacji popularyzowanej przez znawców z kręgu Marka Adamczewskiego odróżnia przede wszystkim zdanie na temat połączenia konstrukcyjnego (architektonicznego) wszystkich elementów budowli na wysokości (mniej więcej) połowy

wieży. Marian Gumowski takiego połączenia nie dostrzegł, a piszący te słowa uznał, że dwa łuki

architektoniczne spinają elementy budowli w jedną całość.

Po rozpoznaniu wszystkich elementów wyobrażenia badacz pieczęci połączyć musi je w

jeden, spójny przekaz ikonograficzny. Wydaje się, że łuk architektoniczny zwieńczony zębem

przedpiersia blankowania ma sens tylko wtedy, gdy będzie on częścią większej struktury

architektonicznej – ściany, czy też muru. Taką interpretację - według mnie - wzmacnia obecność

wspólnego fundamentu, z którego „wyrasta” blankowana wieża, nad którym górują dwa łuki

architektoniczne z zębami przedpiersia i który także łączy się z dwiema częściami muru

obronnego (z jednym zębem przedpiersia każda) przedstawionego na zewnętrznych częściach

pola pieczęci.

Marian Gumowski wydał także ważną dla polskiej heraldyki miejskiej książkę *Herby*

miast polskich, gdzie przytoczył kolorowy herb Żychlina zgodnie z własnym odrysem pieczęci

(wersja z dwupoziomą wieżą).

Fot 11:Herb Żychlina w *Herbach miast polskich* Mariana Gumowskiego, 1960³⁷

³⁷Marian Gumowski, *Herby miast polskich*, Warszawa 1960, str. 360

Wcześniejsze ustalenia Gumowskiego powtórzył Marian Haisig w *Miastach w polskich*

w tysiącleciu (wieża bez dwóch poziomów).

Fot 12:Herb Żychlina w *Miastach polskich w tysiącleciu*, oprac. Marian Haisig, 1966³⁸

Herb Żychlina przytoczyli Plewako i Wanag w swoim *Herbarzu miast polskich* z 1994.

Kształt i barwy herbu były podobne jak w pierwszych pracach Gumowskiego.

³⁸Praca zbiorowa, oprac. herbów Marian Haisig, *Miasta polskie w tysiącleciu*, Warszawa-Wrocław 1967,

Fot 13:Herb Żychlina w *Herbarzu miast polskich*, 1994³⁹

Ostatnie w naszym zestawieniu przedstawienie herbu Żychlina z *Leksykonu miast*

polskich z 1998 roku jest najwyraźniej kopią wizerunku z książki Gumowskiego.

³⁹Andrzej Plewako, Józef Wanag, *Herbarz miast polskich*, Warszawa 1994, str. 272

Fot 14:Herb Żychlina w *Leksykonie miast polskich*, 1998⁴⁰

Żadna inna miejscowość na terenie gminy nie posiada zindywidualizowanej tradycji

sfragistycznej czy heraldycznej.

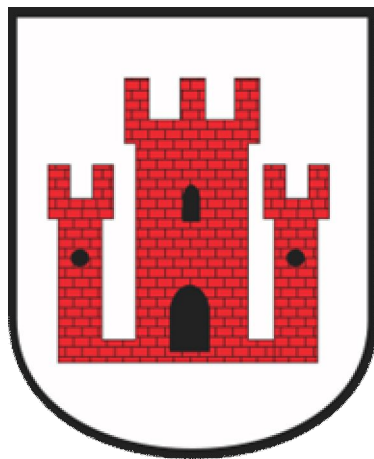
⁴⁰Jerzy Kwiatek, Teofil Lijewski, *Leksykon miast polskich*, Warszawa 1998, str. 1089

Obecny herb gminy

Współcześnie wydaje się, że nie funkcjonuje jeden wzór herbu miasta. Od strony prawnej, herb Żychlina był określany w przyjmowanych przez władze miejskie kolejnych wersjach statutów. Ostatni statut przyjęto uchwałą Nr VII/30/2011 z 27kwietnia 2011 roku, zaś wzór herbu określono w załączniku numer 2. Wzór odbiega od wszystkich historycznych przedstawień herbu. Główna zmiana to wprowadzenie zaznaczonych cegieł. Nie jesteśmy w

stanie podać kto jest autorem obecnie używanego opracowania, ani kiedy dokładnie weszło ono

w życie⁴¹.

Rysunek 2: Herb Żychlina z ostatniego statutu⁴²

⁴¹ Uchwała Nr VII/30/2011 Rady Miejskiej w Żychlinie z dnia 27 kwietnia 2011r. w sprawie uchwalenia

Statutu Gminy Żychlin wraz z Załącznikiem nr 2

⁴² Źródło: strony www Gminy, materiały promocyjne Gminy

Jednocześnie na witrynie BIP gminy Żychlin widnieje wizerunek nieco różniący się

szcze­gółami, w szczególności gęstością cegieł oraz grubością linii konturowej.

Rysunek 3: Herb Żychlina z witryny BIP miasta⁴³

⁴³ Źródło: strony www Gminy, materiały promocyjne Gminy

Biorąc pod uwagę bałagan wynikający z funkcjonowania dwóch wzorów herbu oraz zbliżającą się 620 rocznicę pierwszej wzmianki o Żychlinie jako *oppidum*, władze miejskie postanowiły uporządkować sprawy swojego herbu oraz stworzyć dodatkowe symbole.

Herb gminy Żychlin

Oczywistym jest, że herbem gminy Żychlin powinien być historyczny herb miasta Żychlina. Wpisuje się to w nurt ocalania od zapomnienia historycznych wizerunków herbów. Kwestią do ustalenia jest jedynie odpowiednia stylizacja herbu. Naszym zdaniem należy uwzględnić ustalenia prof. Marka Adamczewskiego, który podważył wcześniejsze badania Mariana Gumowskiego. Z wywodu Adamczewskiego, popartego oryginalnym wizerunkiem

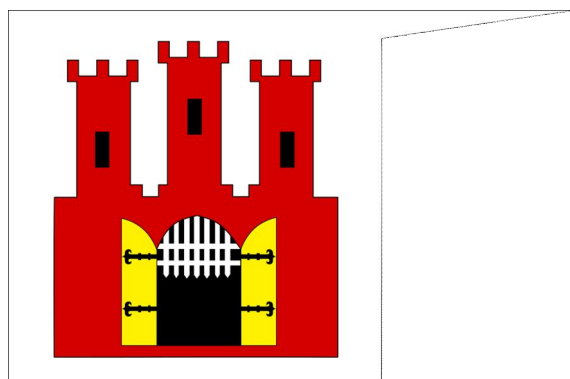
najstarszego odcisku pieczętnego, wynika że godłem herbowym Żychlina powinien być nie zamek o trzech wieżach połączonych niskim murem, ale zamek z pojedynczą wieżą z wąskim pionowym otworem strzelniczym oraz dwiema furtami w murze, flankującymi wieżę. Pieczęć ta jest wystarczająco dobrze zachowana i czytelna, aby godło na niej zawarte przenieść niemalże wprost na tarczę herbową. Przyjęcie stanowiska prof. Adamczewskiego eliminuje pewne tajemnicze i nie do końca zgodne ze sztuką heraldyczną cechy bocznych wież, jakie postulował Gumowski, tzn. ich rzekome „przecięcie na pół” (pół wieży w heraldyce występuje tylko w przypadku przecięcia podziałem tarczy) oraz jedynie dwa zęby blanek na tychże wieżach (w heraldyce wieże mają zazwyczaj minimum trzy blanki).

Zrezygnowano ze zniekształcania bocznych blanek w centralnej wieży oraz z użycia lekko skośnych linii wyznaczających boczne krawędzie muru. Zabiegi te, widoczne na pieczęci, miały zapewne za zadanie jedynie lepiej dopasować godło do okrągłego pola pieczętnego.

Zredukowano także lekko rozmiar blanek, aby przedstawienie nie było przesadnie karykaturalne. W odpowiedzi na sugestie Komisji Heraldycznej, zrezygnowano z zaznaczania jakichkolwiek wewnętrznych linii budowli poza dającym się zauważyć na odcisku pieczętnym „fundamentem”. Pominięto zatem żyłowanie cegieł, oddzielenie blanek od murów oraz wieży od reszty budowli. Zabieg ten pozwolił na stworzenie godła w swej prostocie odpowiadającego

stylistycznie budowiom herbowym z epoki. Koronnym przykładem takiej budowli są mury

obronne z chorągwi Torunia zdobytej pod Grunwaldem.

Rysunek 4: Chorągiew Torunia spod Grunwaldu, rekonstrukcja współczesna

Reasumując, proponujemy aby herb gminy Żychlin przedstawiał:

W polu srebrnym zamek czerwony z pojedynczą wieżą blankowaną pośrodku,

w której podłużna strzelnica pionowa srebrna, oraz z murami blankowanymi, w których

flankujące wieżę dwie półkoliście zwieńczone arkady srebrne. Godło na tarczy typu hiszpańskiego.

Herb gminy Żychlin jest herbem miasta Żychlin, którego godło znamy z pieczęci odciśniętej w 1535 roku, ale sprawionej być może wiek wcześniej. Godło może w sposób uogólniony nawiązywać do miejskiego charakteru Żychlina albo w sposób wyidealizowany przedstawiać rzeczywisty obiekt – zameczek rodziny Żychlińskich, dookoła którego rozwinęło się miasto. Zameczek ten prawdopodobnie upadł w XV wieku. Jest mało prawdopodobne aby godło herbowe przedstawiało rzeczywisty obraz tej budowli z jednej zasadniczej przyczyny – była ona najpewniej drewniana, na pieczęci zaś widzimy wyraźnie blanki charakterystyczne dla

murowanych budowli obronnych. Ponadto, środkowa wieża w przypadku budowli drewnianej

powinna być raczej zwieńczona daszkiem niż blankami. Według B. Popławskiego z kolei, godło

herbowe Żychlina przedstawia fragment rzeczywistych XIV-wiecznych murów obronnych

z wieżą⁴⁴. Barwy herbu – srebrne pole i czerwone godło pochodzą z rekonstrukcji barwnej

Mariana Gumowskiego.

Niezależnie od tego, wykorzystane barwy mają też ogólną symbolikę, oznaczają m.in.:

srebro – czystość, prawdę, niewinność, czerwień – chwałę, odwagę, waleczność, ogień, czerń –

⁴⁴ Marian Gumowski, *Najstarsze pieczęcie miast polskich*, Toruń 1960, str. 32

skromność⁴⁵. Dopuszcza się, na potrzeby poligrafii i grafiki komputerowej, wyrażanie tynktury srebrnej przez kolor biały. W przypadku szczególnie uroczystej prezentacji herbu – np. na okładkach dyplomów, ozdobnych futerałach materiałów promocyjnych, na sztandarze, można wykorzystać barwę srebrną (farby, nici).

Flaga gminy Żychlin

Proponujemy, aby flaga gminy była płatem o proporcji 5:8, czerwonym, zawierającym w części centralnej herb Żychlina. Wysokość tarczy herbowej w stosunku do wysokości flagi wynosi 4/5.

⁴⁵Paweł Dudziński, *Alfabet heraldyczny*, Warszawa 1997, s. 40-42

Baner gminy Żychlin

Baner gminy Żychlin to prostokątny płat materiału o proporcji 1:4 (szerokość do wysokości), będący pionowym odwzorowaniem flagi. Herb Żychlina szerokości $\frac{4}{5}$ szerokości płata znajduje się w odległości $\frac{1}{3}$ wysokości banera od jego górnej krawędzi.

Flaga stolikowa gminy Żychlin

Flaga stolikowa gminy Żychlin to prostokątny płat materiału o proporcji 1:2 (szerokość do wysokości), będący pionowym odwzorowaniem flagi. Herb Żychlina, szerokości $\frac{4}{5}$ szerokości płata, jest umieszczony na $\frac{1}{2}$ wysokości płata. Flaga mocowana jest do poprzeczki umieszczonej na stojaku.

Pieczenie gminy Żychlin

Pieczenie gminy Żychlin zaprojektowano w trzech wariantach: pieczęć ogólna, pieczęć

Rady Miejskiej i pieczęć Burmistrza. We wszystkich przypadkach pieczęcie są okrągłe, o średnicy

36 mm, z godłem herbu Gminy w części centralnej oraz majuskułową legendą otokową w postaci

odpowiednio: +GMINA ŻYCHLIN, +RADA MIEJSKA W ŻYCHLINIE, + BURMISTRZGMINY

ŻYCHLIN. Przerywnik +, rozpoczynający słowa legendy, ma postać krzyżyka kawalerskiego,

często spotykanego na dawnych pieczęciach miejskich.

Łańcuchy burmistrza i przewodniczącego rady miejskiej w Żychlinie

Łańcuchy burmistrza i przewodniczącego rady miejskiej w Żychlinie składają się z 12 ozdobnych ogniów w formie fantazyjnych tarczek spiętych łańcuszkami. Na części piersiowej łańcucha na tarczki nałożone są elementy symboliczne nawiązujące do zajęć ludności – wiązka piorunów to symbol przemysłu związanego z elektrycznością, obecnego w Żychlinie od okresu międzywojnia, głowa cukru nawiązuje do przemysłu cukrowniczego cukrownia „Dobrzelin”), zaś trzy kłosa to symbol rolnictwa, istotnego zajęcia na terenach wiejskich gminy Żychlin. Pozostałe ogniwa, w części łańcucha spoczywającej na plecach, mają wycięcia w formie rombu z wklęsłymi bokami. Klejnot łańcucha stanowi przywieszony do pierwszego ogniwa herb Żychlina w kolorze,

w obustronnie obramowanej tarczy, umieszczony na ozdobnym kartuszu w stylu podobnym do ogniwi. Elementy metalowe łańcuchów są wykonane z metalu w barwie złotej dla burmistrza i w barwie srebrnej dla przewodniczącego Rady. Elementy kolorowe są emaliowane.

Odznaka Honorowa Gminy Żychlin

Odznaka wykonana jest w metalu koloru złocistego, okrągła, o średnicy 36 mm, azurowa, w formie otoku okalającego obramowaną tarczę herbową z przedstawieniem na licu barwnie emaliowanego biało-czerwono-czarnego herbu Żychlina według ustalonego wzoru. W ażurach między górną i bocznymi krawędziami tarczy, trzy, łączące ją z otokiem, stylizowane ozdobniki roślinne. Na otoku po stronie licowej odznaki majuskułowy wypukły napis „ZASŁUŻONY DLA

GMINY ŻYCHLIN" rozpoczęta u góry czteropłatkową rozetką. Strona odwrotna gładka z zapięciem agrafkowym poprzecznym.

Sztandar gminy Żychlin

Prawa strona sztandaru to płat biały z herbem państwowym w części centralnej. Strona lewa to płat czerwony, na którym herb gminy, nad nim srebrny napis majuskułowy ŻYCHLIN, pod nim srebrny napis 1397 – 1924. Herb gminy otacza wianuszek z kłosów, głów cukru i piorunów, nawiązujący do zajęć miejscowej ludności. Projektanci sugerują wykorzystanie nici złotej i srebrnej na symbole zajęć oraz pole herbu gminy, ale do białego pola prawej strony płata materii w kolorze białym. Na drzewcach sztandaru osadzona jest tulejka wysokości 10 cm

i średnicy 4,5 cm, na której ażurowy grot w kształcie kropli, w który wpisane godło herbu gminy.

Całość z metalu w barwie złotej.

Płat sztandaru jest kwadratem o wymiarach 100x100 cm, obszytym frędzlą szerokości 5

cm. Drzewce z drewna toczonego, średnicy 4 cm, i długości 200 cm.

Kwestie techniczne

Specyfikacja barw CMYK:

Srebrny – C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 0%

Czerwony – C: 0%, M: 100%, Y: 100%, K: 0%

Czarny

- C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 100%

**Uchwała nr 84-2004/O/2016
Komisji Heraldycznej
z dnia 17 czerwca 2016 r.
w sprawie projektów herbu, flag, banneru, sztandaru, pieczęci, łańcuchów
i Odznaki Honorowej Gminy Żychlin**

Działając na podstawie art. 2a ust. 3 pkt. 1 ustawy z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach (Dz. U. z 2016 r. poz. 38) Komisja Heraldyczna postanawia:

§ 1

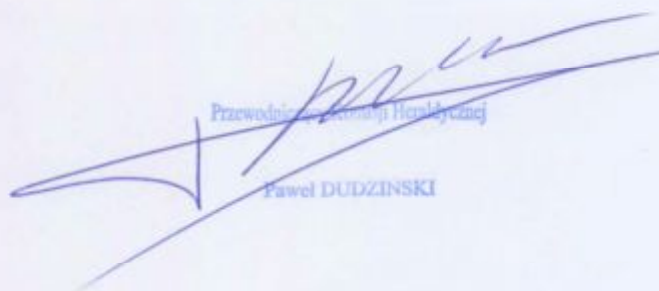
Wyrazić pozytywną opinię w sprawie projektów herbu, flag, banneru, sztandaru, pieczęci, łańcuchów i Odznaki Honorowej Gminy Żychlin.

§ 2

Uzasadnienie opinii, o której mowa w §1 zawiera załącznik do uchwały.

§ 3

Przekazać uchwałę ministrowi właściwemu do spraw administracji publicznej do stosownego wykorzystania.

Przewodniczący Komisji Heraldycznej
Paweł DUDZIŃSKI

UZASADNIENIE
DO UCHWAŁY NR
RADY MIEJSKIEJ W ŻYCHLINIE

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym do kompetencji Rady Miejskiej w Żychlinie należy podjęcie uchwały w sprawie przyjęcia herbu, flagi, baneru, flagi stolikowej, pieczęci, łańcuchów i sztandaru Gminy Żychlin. Szczegółowe uzasadnienie heraldyczno-historyczne wraz z opisem projektów symboli stanowi załącznik nr 12 do niniejszej uchwały. Projekty symboli i insygniów zostały zaopiniowane pozytywnie przez komisję heraldyczną działającą przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie.

Z uwagi na zaistniałe okoliczności podjęcie niniejszej uchwały jest konieczne i zasadne.